

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Pharvs, Sive De Prodigiiis Ignis Coelestibvs

Liebknecht, Johann Georg

Giessae, [MDCCXXI?]

VD18 10489231

urn:nbn:de:gbv:45:1-16834

PHARVS,

SIVE
DE

PRODIGIIS IGNIS
COELESTIBVS,

VT VVLGO VOCANTVR,

EX OMNI AEVO COLLECTIS,

DISSERTATIO HISTORICO-MATHEMATICA,

OCCASIONE

CORVSCATIONVM BOREALIVM,

NVPER VISARVM,

VNA CVM

CAVSIS ET PRAEDITIONIBVS ISTARVM,

QVAE,

MODERANTE AVCTORE

IO. GEORGIO LIEBKNECHT,

SS. THEOL. DOCT. EIVSDEMQUE ET MATH. P. P.

VT ET ACADEMIAE CAESAREAE ET REGIAE

BORVSS. COLLEGA,

DIE XVI OCTOBR. MDCCXXI

AEQVO DISQVIRENTIVM SVBICITVR SCRVTINIO,

RESPONDENTE

IMMANVELE WEBERO,

GIESSENSE, LL. CVLT.

GISSAE,

TYPIS IOANNIS MÜLLERI.

Ms. 296

3

17

&
one

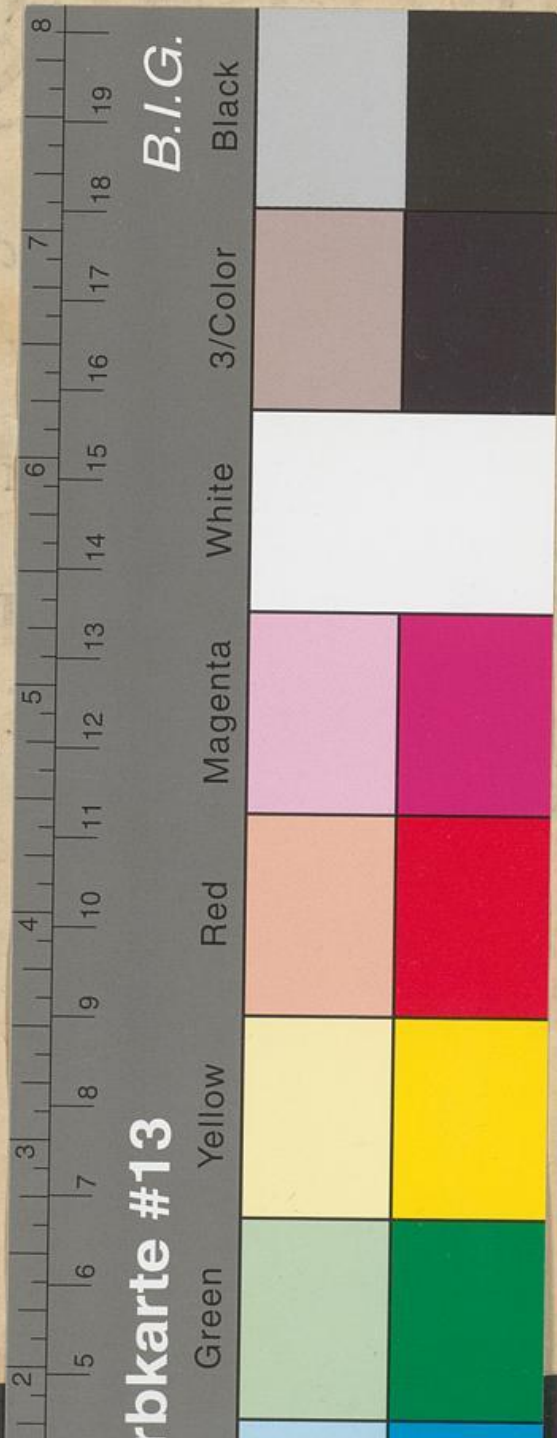
hil.
s.

es

his.

Misc

B.I.G.

rbkarte #13

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

SERENISSIMO
PRINCIPI ATQVE DOMINO,
DOMINO
ERNESTO
LUDOVICO,
LANDGRAVIO HASSIAE,
PRINCIPI HERSFELDIAE,
COMITI CATTIMELIBOCI,
DECIAE, ZIEGENHAINAE,
NIDDAE, SCHAVMBURGI,
YSENBURGI ET BVDINGAE,
RELIQVA,
PATRIAE PATRI,
ATQVE
DOMINO *suo* CLEMENTISSIMO,
DISSERTATIONEM HANC,
DEBITA PIETATE ATQVE SVBMISSISSIMA DEVOTIONE
CONSECRAT,
RESPONDENS.

*SERENISSIME PRINCEPS,
DOMINE CLEMENTISSIME.*

Pietas omnino exigit, *SERENISSI-
ME PRINCEPS*, vt specimen
hocce Academicum ad pedes
TVOS

TVOS submississima veneratione de-
 ponatur, cuius sub auspiciis Mu-
 sæ nostræ in hunc usque diem con-
 seruatae, auctæ, immo ad maxi-
 mæ felicitatis decus sunt prouectæ.
 Varia quippe, quæ Musarum no-
 strarum sedes fuit experta hucusque
 impedimenta, e medio tollere, ean-
 demque singularibus subinde ac pla-
 ne egregiis exornare voluisti Le-
 gibus atque Priuilegiis. Insignis TVA
Clementia, SERENISSIME
 PRINCEPS, eo vsque est progressa,
 vt non Docentium solum, verum &
 Discen-

SI-
 nen
 des
 OS

Discientium commodis prospicere,
 clementissime largiterque placuerit.
 Iure igitur ab his, quibus immeritum
 me ausim addere, mitissime deposces,
 vt **Exercitationibus Publicis**, peroran-
 do atque disputando, virium expe-
 riantur tenuitatem & non indignos se
 commonstrent, qui sub *Tutela*
TVÆ mansuetudinis adquiescant.
 En igitur, **SERENISSIME**
PRINCEPS, duplici hic Ciuitatis
 vinculo iunctus Patriæ Academiaeque
 Ciuis demississimo se cultu sistere au-
 det, **TIBI**que **Exercitationem** hancce
 Acade-

Academicam, varia *Cælorum Phæ-*
nomena continentem, in monumen-
 tum pectoris deuotissimi offert, atque
 vt propitio illud adspectu serenes,
 subiectissima pietate obsecrat. DEVM
 T. O. M. venerabor supplex, vt feros
 in annos TE, SERENISSIME
 PRINCEPS ac DOMINE,
 PATER PATRIÆ CLE-
 MENTISSIME, vna cum
 PRINCIPALI PROSAPIA,
 in DEI T. O. M. honorem,
 S. R. I. incrementum, Patriæ eius-
 que Ciuium Salutem atque Tutelam
 seruet

seruet *florentissimum, felicissimum.*

Ita supplex a **NVMINE** pre-
catur

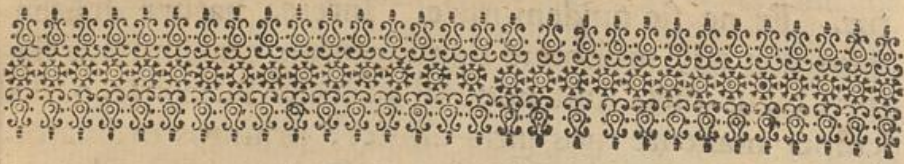
SERENITATIS TVÆ

SERVVS HVMILLIMVS

IMMANVEL WEBER.

ita
gio
qu
vn
tur
qu
tur
res
mi
fer
per
nu
alib
coe
& e
tim
nur
mat

Proœmium.

§. I.

HUMANA NATURA non raro sui adeo immemor & prodigiosa fit, vt in interitum proprium quasi armata, tot inter terrarum incolas hinc inde nonnullos semper commoueat, regnum in regnum, gentes in gentem excitet; ecur non *Vniuersi naturam*, in tanto cœlorum ambitu contentam, ita dicamus, legum puta suarum immemorem, prodigiosam, & in se ipsam interdum sæuientem? Etenim *hæc*, quantacunque sit, eum insimul in finem a DEO, ipso vniuersi statore, parata & exornata est, vt humanæ naturæ, veluti *domina* rerum naturalium, sit *ministra*: quotiescunque nunc homines suum cum humanitate naturam ponunt, vt hominibus fiant lupi, lupisque peiores, toties mirum non est, *domina* mores exprimere *ministram*. Vnde hic terra famem, illic pestem profert, inundationes cum resonante mari & salo grauissimas, periculosos singulis locis & temporibus motus, hominum anxietates, gentium in consiliis inopiam monstrat; alibi signa in sole, luna & stellis adparent, potestates cœlorum Luc. xx1, 26. concutiuntur: & quia præ metu & expectatione malorum superuenientium homines adeo timidi fiunt, vt vel muscas præteruolitantes metuant, nunc ad nouas cœli facies, præsertim ardentes, exanimati penitus, quasi ad prodigiorum insolentiam exterritur

A

tur

tur. Et ne sic quidem male. Interea natura diffitem-
 dum non est, multoque minus optimo maximo eius sta-
 tori, cuius dicta sunt non nisi adducta Pl. xxxiii. 9, illa
 semper manente suos intra limites, primitus ordinatos.
 Referat itaque memoria nostra posteritati tales cœlorum
 flammæ & facies prodigiosas, memoret hiemem inten-
 sissimam, æstates præter modum sitientes, morbosas;
 nos tantum eo delirare non decet cum nonnullis, vt terram
 e. g. soli nunc viciniorem statuamus, vel illam nunc ab
 isthoc remotiorem, forte ob frigus in æstate, & æstum in
 hieme obseruatum, adseramus, vel integram elemen-
 torum fidem immutatam nobis inepte persuadeamus.
 Quare etiam ex re esse putamus, vt eiusmodi phænomena
 penitus vna cum ipsa vniuersi natura respiciamus: & hæc
 quidem vt testator fiat, libet primo tales cœlorum fa-
 cies ex omni æuo visas recensere, mox illas adducere
 quas VRANIA GIESSENA exhibuit d. xvii. Febr. & d. I.
 Martii ann. curr. simul cum aliis alibi; quibus tertio ra-
 tiones adjiciemus quantum ex ipsis scientiis quantitatis
 licebit. Sit ideo

SECTIO I

GENERATIM IGNES COELESTES EX OMNI
 ÆVO COLLECTOS, ISTORVMQVE PRÆCIPVOS
 AVCTORES CVM CENSVRIS DEBITIS
 PROPONENS.

§. II.

EST varia eiusmodi phænomenorum, quæ iam descri-
 pturi sumus, adpellatio, à Græcis aliter, aliter a Lati-
 nis, Germanis & aliis, imo ab vnius loci incolis pro ad-
 paritio-

partitionis, obseruationis diuersitate, & obseruantium conditione, affectu, ingenii lusu, diuersimode ipsis imposita (a); quæ tamen melius ex subsequenti tractatione cognoscitur. Sufficiat modo nobis antiquorum mos, qui omnino quotiescunque hæmisphærium cœleste vel solum vel integrum cum subiectis terræ partibus omnibus, & istas quoque ex parte tantum inopinato modo illustratum viderunt; toties eiusmodi phænomena, quæ nos hic generali nomine PHARVM dicimus, stellas cadentes, trabes, titiones, acontias *schiefsende Feuer, Flammen und Strahlen* / xiphias, caratias, hippias, bolides, faces, clypeos, pithetes, chasmata, hiatus, candelas, capras saltantes, firmata vel nominibus aliis (b) vocitarunt. Quemadmodum vero ex PHARO, seu turre ingenti fax in tenebris accensa, amplissimum horizontis spatium illustrat & facile proficiscentium noctu oculos incurrit: ita cœli ignes tanto maiori iure Pharum adpellamus. Neque ideo SENECÆ, fatenti se ignorare, cur ARISTOTELES tales globos igneos capras adpellauerit, nec aliis respondeamus, qui pro diuersa adpartitionis figura adpellant aliter: quandoquidem certo certius est, idem objectum vel e diuersis locis obseruatum, diuersimode in intuentium oculis pingi, imo fingi interdum. Et ne frustra ita phænomena talia adpellasse videamur, audiamus GREGORIVM TVRONENSEM (c), qui inter alia sic refert: *erat, cum hæc agebantur, mensis decimus. Tunc adparuerunt in caudicibus vinearum palmites noui cum vuis deformatis, in arboribus*

A 2

arboribus

(a) Conf. PLINIVS Lib. II. 28, & alibi.

(b) E. g. VOLATERRAN. *Phasmata* vocat nec incongrue lib. XXXVIII. fol. m. 1420.

(c) In Lib. VII. Hist. Francorum fol. m. 339. edit. Parisinæ opera RVINARTI datæ Anno MDCCXCIX.

*arboribus flores: PHARVS magna per cœlum discurrens, qua, priusquam lux in die fieret, late mundum illuminavit. Est autem PHARVS insula quædam prope Alexandriam Ægypti (a), in qua turris ingens albo lapillo a Softrato Guidio Ptolemæi Philadelphi auspiciis exstructa, in qua noctu accensæ faces nauigantium cursus dirigebant, quæ & ipsa PHARVS dicta. Quod nomen deinceps aliis insulis concessum & speculis, ad eiusmodi vsum vel a natura vel arte exstructis, PLINIO teste (b), vti quidem *Pic de Teneriffe* i. e. in insula inter Canarias monti ingenti, quem nauigantes ultra 20 milliaria, præsertim si flammæ suas prodit, conspiciunt, immo aliis rebus concessum (c). Vt ideo PHARVS dicto auctori atque nobis nihil aliud sit, quam splendor s. lux & coruscatio, quæ cœli & insimul terra nonnunquam spatium aliquod illuminat. Estque ille allegatus GREGORII locus nostris, quæ descripturi sumus, phænomenis eo conuenientior, quo nunc expressius addit: *adparuerunt etiam in cœlo & radii, a parte Septentrionali columna ignea, quasi de cœlo pendens per duarum horarum spatium visa est, cui stella magna superposita erat.* Quæ sane verba notatu dignissima censemus, infra demum conferenda cum recentissimis nostris cœli coruscationibus.*

§. III.

(a) De hac CAESAR lib. III. B. G. c. 112. p. m. 500. Conf. Epiro. Strabonis c. XVII. p. m. 217. edit. Anglic. PLINIVS Lib. XXXVIII. c. 12. SCYLACIS periplus p. m. 44. à IOANNE HUDSON edit. Oxoniæ vna cum aliis Geographis antiq. Græc. Volum. I. Fuerunt tamen & aliæ eum in finem ordinatæ Insulæ, ita vocatæ conf. Vol. II. p. m. 15.

(b) Libr. XXXVIII, 12.

(c) Sic e. g. TERTULLIANVS in libro extr. de pœnit. duas humanæ salutis pharos adpellauit pœnitentiam & exomologesin.

§. III.

Interim prodigia vulgo a scriptoribus vocantur, quia, vt CICERO (a) loquitur, *ostendunt, portendunt, monstrant, predicunt ostenta, portenta, monstra, prodigia*; vnde SCALIGER vocabulum a *prodigendo*, siue porro *agendo* dictum censet: vt ut etiam *prodigiosum* (b) pro rebus insolitis, inconluetis tantum ponant nonnulli. Non ideo semper veteribus prodigia eiusmodi signa cum relatione ad diuina iudicia, eorumque effecta & euentus denotant, ceu quidem nonnemo nuper inepte satis censuit. Patet id ipsum quoque ex antiquis scriptoribus, qui de (c) ostentis exposuerunt, inter quos IULIVS OBSE-
QVENS & alii e veteribus existunt memorabilium autores Græci, editi à I. MEYRSIO; quibus PLINIVS iungendus est in diuersis libri Iudi capitibus. Quamquam nemo facile negabit, multa inesse hifce libellis ethnicis, quæ poëtarum figmentis, sacerdotum gentilium deliriis & adulationibus adscribenda sunt; vt nihil dicamus de iis speciatim prodigiis, ceu vocarunt, quæ naturalium causarum nexum, ab ipsis maximam partem ignora-

A 3

(a) Libr. I. de Diuinat. c. 42.

(b) TREBELL. POLLIO in Tyrannis c. 31. de Victoria ita dicit: *Studiose in medio feminas posui ad ludibrium Gallieni, quo nihil prodigiosius passa est Resp. Roman.* vt alia loca prætereamus clarissima.

(c) Hic cum POLIDORI VIRGILII *de Prodigis* Libr. III. IOACH. CAMERARII de *Ostentis* Libr. II. simul editus prostat Basil. MDCLIII. in 8vo Conferantur GEORG. WEINRICHII, FORTVN. LICETI tractatus de *Monstris*, it. peculiaris tractatio de *Monstris* ALDROVANDI tomis de animalibus infertus, & ARNOLD. SORBINI Theologi Tholosan. *monstra* à Constantino M. vsque ad an. MDLXX. descr.

ignoratam, nec ideo minus suis destinationibus aptum, admittunt. Et sic mirum non est, quando illis proximiores scriptores, vtut Christiani, quotiescunque talia in cœlo, præsertim ignis phænomena, intuiti fuerunt rariora, iisdem gentiliū nominibus generatim consignarunt, vti quidem prædictus GREGORIUS in suis scriptis. Idem quoque de reliquis, a nostro æuo non adeo remotis, auctoribus intelligendum est, quos VOETIUS (a) adducit & bene diiudicat. Spectant huc autor chronici prodigiorum & ostentorum ab exordio mundi ad annum vltique MDLVII, qui tamen inter prohibitos est (b), Benedicti Dubensis catalogus prodigiorum: quinque libri prodigiosarum historiarum gallice edit. Antvver. an. MDXC. (c), ALSTEDIUS in Chronologia (d) CONR. LYCOSTHENES in peculiari libro, ZVINGERS in Theatro, Iob. FINCELIUS (e) & alii, qui, vt libros tantum suos vndecunque collectis historiis complerent, nescio quæ alia naturæ opera, vti quidem cometas, eclipses inter

(a) Vol. II. Disput. de Signis & Miracul. Part. I.

(b) Conf. Index expurgator. Urbani VIII.

(c) Horum primi auctor ibidem est P. BOISTEAV, secundi de TESSERANT, tertii & quinti de BELLEFOREST; quarti Roder. HOYER; prodierunt quoque alibi.

(d) Tit. XXXII, LIV. & LV.

(e) Titulus libri ita se habet: Beschreibung und Verzeichnis schrecklicher Wunder- Zeichen und Geschichten: erat Doctor Medicinæ, qui Sec. XVI. Professor Philosophiæ & Assessor Fac. Medicæ Jenam, indeque revocatus Vinariam, mox Cygneam, vbi hunc scripsit librum & vitam finiuit; editus est hic liber an. MDLX. eiusque Carmina Tom. II. Deliciorum Germanic. occurrunt p. 153. Cui adnumerandus est Casp. GOLDWVRM in wahrhafftiger Beschreibung aller Göttl. Geistl. Wunderwerken.

inter prodigia male retulerunt, nec non suam subinde rerum naturalium inscitiam prodiderunt. Patet inde illis scriptoribus magis fidendum esse, qui ipsi intuiti sunt phænomena, vtut ista nominibus prodigiosis vocarunt, quam collectoribus, qui interdum nouiter perterriti, nescio quæ inde sibi conceperunt miracula.

§. IV.

Ne autem a scopo aberremus, multoque minus fidem historicam omnem hac prodigiosa scriptorum recensione labefactare videamur, quod temerarium esset, libet nonnulla phænomena antiquitus visa, figillatim recensere, & dein, quantum cum illis, quæ nostra ætas vidit, conueniunt, speciatim respicere: vnde non poterit non veritas, siquæ illis antiquorum collectionibus inest, corroborari, & quod primum vltimumque, cognosci, an prodigiorum descriptioni antiquæ §. II. an vero rectius fecundissimæ ac prouidæ naturæ, a Deo ita primitus ordinatæ, vt in dies res omni admiratione dignissimas proferat, adscribenda sint? Sic lapides cælo delapsos, & corpora alia magis concreta LIVIUS auctor fide dignus, & OBSEQUENS (a) ad annum ante N. C. 205. refert; hos etiam immensi ponderis post C. N. anno 823. multos homines & animalia quæuis enecasse, itemque ann. 837, 1057. leguntur. Imo tales ad ouorum quantitatem quadranguli deciderunt an. 1197, & 1198, inque agro Abduæ fluuio contermino, qui numero fuerunt 1200, ex quibus, referente CARDANO (b) vnus 120. pondus, alius sexaginta delati fuerunt ad Regis Gallorum Satrapas pro miraculo plurimi, quorum color ferrugineus,

(a) Cap. 4c.

(b) In Libr. de varietate rerum

neus, durities eximia, odor sulphureus. Præcesserat autem in cœlo ignis ingens hora tertia, indicante LYCOSTHENE.

Phen. II.

(a) Interdum quoque vnicus tantum lapis decidisse legitur, ignitus tamen, veluti an. 650. massa candentis ferri ab occidente volitans, & an. 963. in Italia. Solent

Phen. III.

scriptores magnum sonitum & fragorem addere, ceu an. 1492. septimo Novembr. in Suntgouia Alsatia superioris limitibus prope Enfishemum oppidum, lapidi delapso duorum centenariorum cum dimidio, qui effossus deinde ac in eiusdem oppidi templo catena e loco sublimi suspensus & suo tempore conspectus dicitur a LYCOSTHENE (b). Sic an. 1496. inter Casenam & Bertonnorium ad 5. Calend. Febr. tres lapides adusti coloris horrendo sonitu e caelo conciderunt, præcessit horum casum ingens sonitus & velut fragor ruentis materia. Fuerunt qui tunc vnum fuisse crediderunt, caterum suo casu in partes dissiluisse, id quod suo tempore LYCOSTHENES (c) ex litteris priuatim Venetias missis, prout & ex lapidis parte coloris adusti multis spectare illam volentibus in medium prolata: addit tamen auctor neque aurium neque oculorum sensus apud doctos æque valuisset. Idem (d) quoque glaciei multa frustra cum grandine delapsa narrat, illud præsertim ingens in Gallia ante solstitium æstiuum, aère in tempestatem repente conuerso, an.

Phen. IV.

(a) l. c. De lapidibus in Heluetia delapsis ad an. 1538. conf. STUMPEIUS in Chron.

(b) l. I. fol. 500.

(c) fol. 507.

(d) fol. 347. Vbi porro narrat ad an. 837. in Gallia ante solstitium æstiuum portentosam grandinem repente e cælo cum frusto glaciei 12. pedum longo, latitudine senum, & binum altitudine deiectam fuisse.

an. 10000 XXIV, cuius longitudo pedes quindecim, latitudo sex, & grassitudo duo.

§. V.

Quemadmodum vero in his & subsequen-
tibus, quæ ipsi non intuiti sumus, auctores sequi oportet: ita non
æque ad præsentem scopum spectant, multoque minus nobis sermo
erit præcipuus de corporibus in se visis, vel quo etiam modo in
superiorem peruenerint regionem? sed potius de nudis istorum adparitionibus & quantitati-
uis affectionibus aliis. Quare magis huc spectant variæ *Phæn. V.*
figuræ, quas antiquitas vidisse dicitur, e. gr. cruces vel in
sole (a), vel luna (b), vel libere in cælo sub variis colori-
bus suspensæ, vti quidem Henrico V regnante in Pascha-
te cælum vasto hiatus descissum, fulgorem nitidum demit-
sit per horam integram, in medio existente aurei colo-
ris cruce; plura exempla, ab hominum ut plurimum va-
nis opinionibus ita vocata, ne quidem nominare
libet (c). Illa saltem, si a Gentilium commentis receda-
mus, prætereunda sanguinei coloris crux non est, quam
media nocte natiuit. Domini an. 1010 XVVII a Principibus
Saxonix in nubibus visam RHENANVS fide alias dignus,
manu propria, quam nobiscum habemus, & scriptor coæ-
uus adnotauit. Consentit etiam LYCOSTHENES (d) quoad
figuram & annum, quo sc. B. LVTHERVVS Wittebergæ the-
ses suas publicauit; sed quoad reliqua minus conuenit,
ceu quidem scriptores in eiusmodi visionibus solent.
Eodem etiam loco habendi sunt tot gladii & enses, virgæ,
B bom-

(a) an. 1157.

(b) an. 1156.

(c) Conf. LYCOSTH. fol. m. 403. item foliis 561, 529, 465, 453, 493, 547, 634 & aliis.

(d) fol. 523.

bombardæ, rastra, instrumentaque alia, quæ venatores milites, ludimagistri, rustici in manibus & perpetuo vſu habent, moxque ad cœli phanomena more suo anili referunt & ita vocitant, quasi reuera ibidem visa sint.

§. VI.

Phan. VI.

Narrantur adhuc magis horribilia, vtpote varia hominum brutorumque species & actiones; quæ, si ita in cœlo fuissent obseruata, non potuissent non hominum animis horrorem iniicere, e. g. atri ille coloris *bos* in Pannonia ad horæ spatium visus, supraque magnum chasma positus, magnam ignis copiam in terram proiciens, vt refert (a) FINCELIVS. Porro duos *leones* Heluetia vidisse dicitur an. *MDCLVII* grauiter inter se pugnantes, quorum alter alterius caput auulsit, proinde vt eiusmodi pugnam, leonem inter & vrsam Augusta Vindelicorum an. *MDXXVI* mense Decembr. visam profert. Testatur quoque ALEXANDER ab Alexand. (b) ex suorum memoria apud Comum, citerioris Galliæ urbem, atrequam in Ponto Byzantium ab immanissimis Turcis terra marique oppugnaretur, circa an. *MDCCCLIII* vergente ad occasum die, ingentem *canum multitudinem* fuisse per aërem delatam, post quam diuersorum pecorum armenta, species peditum primo leuis armaturæ, deinde hastatos, scutatosque, vt & *equites* in turmas diuisos, ingenti instructa acie, subsecutos, horis ferme tribus imaginem aduentantis exercitus præbuisse. Demum corpore procero *immanem* & formidabilem *hominem*, supra quem dici possit, veluti exercitus ductorem, terribili equo insidentem processisse, aliaque ludibria, addit auctor, oculorum per inane adparuisse, ingentium malorum prænuncia, donec

(a) Ad an. *MDXXXVI*.

(b) Libr. III. c. 15. p. m. 128. b.

donec nocte adpetente visio omnis illa dilapsa fuerit. Quæ
 cœli facies, si ita adparuit, vti a diuersis describitur, sat
 horrenda fuit. Accedunt etiam aliæ diuersis temporibus
hominum figura in aëre obseruata, veluti ante Mauritii
 Electoris necem talis anno MDLIII in vico quodam viri
 proceri imago inter nubes adparuisse fertur, a quo pau-
 latim cœpit manare sanguis, deinde ab eius corpore emi-
 carunt scintillæ, teste FINCELIO: etiam viri illi duo d. XXIV
 Iul. MDLIV cataphracti, quales fuerint, quos in aëre circa
 noctis horam decimam Palatinatus superior ad Bohemi-
 cam syluam vidit, stellis pectore signatos, inuicem di-
 micantes, suis spectatoribus & scriptoribus (a) linquimus.
 Præterea *totas hominum cateruas* ac turmas apud eosdem
 scriptores diuersis annis legimus (b), vti quidem anno
 MDXXXVII duo exercitus apud Heluetios visi fuerunt, sed
 in aëre tantummodo dimicantes hastis suis atque gladiis,
 & anno post Saxonia denuo tales in aëre concurrentes
 hostes obstupuisse, vti & regiones aliæ creduntur. At
 magis mirandus dies XI Iul. anni MDLIV, qui, si testi
 FRITSCHIO (c) fides est, in Pago *Blech*, quinque fere milliari-
 bus a Norimberga distante, *virgam sanguineam* in sole sti-
 tit, cum stellis s. globulis lazureis, vt LYCOSTHENES
 vocat (d), quos multa equitum turma vexillis lazureis,
 se inter vtrinque ad duas ferme horas in aëre hostiliter
 concurrens, subsequuta est: immo inter istas aëreas dimi-
 cationes, *clamores* in cœlo bellicos, vel potius phanta-

B 2 fias

(a) MARC. FRITSCHIO in Meteorolog. & Lycosthene fol. 638.

(b) ex. gr. ann. XXVII post C. Nat. ann. 1000LXXVIII, 1000CIII,
 1000CLXXIX, quo V. Cal. Nou. igneæ acies in cœlo
 visæ dicuntur per totam noctem.

(c) l. cit.

(d) l. c. fol. 636.

tias, & victrices dimicantium conditiones, quasue alias timidiore spectatores se obseruasse, sed forte eodem modo, quo in precedenti diximus, id est plane fictio, produnt (a), quas ideo sedulo praterimus. Siquidem nec desunt varia animalium, vti quidem camelorum, imagines (b), immo nauium pugnae, anno MDLXXXIX Amstelodami conspectae in aere ante solis occasum, quae narrantur MAZOTTO (c). Talis quoque est facies in Hispania quodam oppido die septimo Februarii MDXXXVI circa horam secundam noctis, referente FINCELIO, obseruata, quae caelo aquoso ac nubilo duos adolescentes armatos praebuit gladiis congregientes, quorum unus habuit in leua manu parmam, aquila insignitam, cum inscriptione: *regnabo*; alter vero scutum praerogum, cum inscriptione: *regnaui*. Verum, cum Monomachiam instituisent, ille aquilam habens, prostrato hoste victor demum euasit (d). Habemus quoque inter eius

(a) LYCOSTHENES ad ann. MDCCCXXXV. fol. 553 & 556.

(b) An. MDLVI.

(c) Licyensi a Nauali in Tr. de Triplici Philos. Naturali edito MDCLIII. in 8uo. L. I. p. m. 54.

(d) Habet hanc faciem LYCOSTHEN. fol. 558 & prorsus eandem ad ann. MDLVI in Hungariae ciuitate Babatscha die vii Octob. visam, vna cum arcu, duplici sole, & insignibus Imperatoris Turcici. Vtut vero circumstantiae istae in Hispania obseruatae non sint; tamen hic Liber MDCCV, cum gloriosissimus Imperator noster in Hispaniam contra Philippum, Galliae regis nepotem, qui tunc regnum occupauerat, proficisceretur, ansam interpretandi, & applicandi hanc visionem praesenti itineri dedi. Vnde & liber iste Lycosthenis pro 100 flor. conquirebatur, ab auidis Caesaris nostri subditis, Aquilae victoriam, vi quidem huius Phenomeni, instare sibi certo persuadentibus.

eiusmodi phanomena *figuram Christi, pendentis in cruce cum latronibus*, ne forte cœlum quid ipsum omittet, in terra notabiliter factum, illic denuo representandum: circa quam crucem, cœtus hominum, quasi Apostolorum, ceu PEVCERVS in Teratosc. FINCELIVS, NICOL. MELDERVS, FLACIVS ILLYRICVS aliique ad annum MDXLIX. Cui historiae alii procerum virum habitu & ornatu principis germanici, sed cur non Turcici cuiusdam in oppido Voitlandiæ visum addunt, cum leone & agno se mutuo complectentibus. (a)

§. VII.

Quis cruces purpureas (b), aliusue coloris omnes Phæn. VII. recenscat? Vnicum exemplum ex FINCELIO notamus, quo die XIII Jun. MDLIV hora quinta pomeridiana infimul concurrentes magno numero globi ignei ab austro & aquilone ad boream dicuntur solis splendorem obnubilasse, & postea trabes duas transuersas, rubei plane coloris in sole fuisse conspectas. De *compluribus solibus* iunctim visis *peribeliis*, quæ itidem inter prodigia, itemque de *maculis* nigricantibus, quarum hodie sufficientem habemus notitiam, nihil amplius libet addere. Est tamen inter istas vix prætereundus ille globus igneus, qui anno MD XLVII per tres dies post meridiem in cœlo comparuisse, solemque adeo obscurasse fertur, vt stellæ etiam conspectæ fuerint. De hac obscuratione LVDOV. ab AVILA, militiae Alcantarensis & equitatus cæsarii præfectus, intimusque Cæsaris consiliarius, qui omnibus bellis vel corpore

B 3

(a) LYCOSTH. fol. 602.

(b) conf. illam ante obitum Friderici Electoris Saxonici & Coniugis eius Sibyllæ ap. MICH. SAKIVM in der Kaiser-Chronick part. IV. fol. 371.

pore vel consilio interfuit, ipse testatur (a), *Cesarem*, inquiens, eo tempore de aëris iniuria conquestum memini, qui diceret vicinis hostibus a caliginosis nebulis perpetuo se infestari. Et quanquam hic stellas non cogitet, quas in castris forte nebulosis minus percepit, quam remotiores potuerunt: sunt tamen illa non minori admiratione digna, quæ subinde prodigia refert (b), ut Romanensium castris & religioni addictus ipse vocat. Quo etiam anno, die xxiv Aprilis non tantum in Saxoniam, Thuringiam, Misnia, sed apud nos etiam in Heluetia, dicit LYCOSTENES (c), sol non tristi modo, sed plane sanguinolento vultu ad quatuor fere integras horas magno multorum stupore visus est. Addit auctor notanter: Quem diem, cum in Calendarium meum Historicum annotassem, deprehendi postea eodem die Iohann. Fridericum, Saxoniam Principem, sanctissimum atque constantissimum in fide heroem, ad Mulbergam à Cesare in clade cruenta captum esse. Meminit huius aspectus solaris IOH. SCHLEIDANVS (d), quid? quod ex Pontificiorum viris sunt qui verbis notatu dignissimis rem dicunt, alii diem hunc reliquis longiorem putarunt, ut GEORG. FABRICIUS Chemnicensis (e), in primis lumen solis sanguineum per dies septem referunt, & nonnulli sunt (f), qui rebus ipsis interfuerunt iamiam gestis, solem velut sanguinolentum adparuisse.

(a) In Bello Germanico Lib. II, p. m. 265. edit. Argentoratensis.

(b) Lib. II, p. 265.

(c) fol. 596.

(d) In Comment. de Statu Relig. & Reipubl. Lib. XIX. fol. m. 422.

(e) In Rerum Misnicar. Lib. I, p. m. 32, ubi lumen solis sanguineum pridus septem durasse dicit.

(f) Conf. Torgauische Chronica MSta, quam nobiscum habemus cum pluribus circumstantiis ad hunc annum & diem.

paruisse (a), & inter alia autor cit. dicit: *hoc idem, solis cruentam faciem dico, repetitis atque enumeratis diebus, quo die pralium secundum Caesar fecisset, Norimberga, & in agro Taurino, & in Gallia, quemadmodum rex ipse postea retulit, animaduersum est.*

§. VIII.

Non minus de Lunæ variis adspectibus, quos exhibuit, itemque de draconibus volantibus, quos LIBERT. FROMONDVS quoad formam & circumstantias alias, experientia roboratas, definit (b), deque stellis cadentibus, globulis ignitis, per cælum subinde vagantibus, potuiffemus loqui: siquidem tales *diurno tempore* ad Salam visos; apud FINCELIVM legimus (c): prout vero hæc talia phænomena, *Phæn. VIII.* quæ magnam partem ex imaginatione hominum formantur, & facile inuicem cum aliis meteororum ignitorum constitutione confunduntur, huc per §. V. non spectant: ita & de nocturnis globulis, hemispharium non raro illustrantibus, nil amplius indicamus. Quod etiam eiusmodi *Phæn. IX.* lucentia corpora instar *magna cuiusdam stella* interdum per certum tempus fixa hæserint in hemisphario, testis nobis GIESSENA nostra est, cui posteaquam Maio mense iam prouecto, an. *CIO IO CXLVI* Galliarum & Suecorum copiarum maximæ hunc locum vndique ideo cinctum tenebant, vt propediem æquarent terræ, adparuit d. *VIII* mens. Iunii, mox ante meridiem hora decima, quod mirandum, multorumque hominum obtutu testatum opus! stella clarissime supra oppidum splendens, veluti instantis auxilii diuini signum. Constat enim die quinto post integrum

(a) Verba hæc sunt LVDOVICI ab AVILA lib. II. p. 265. Conf.

LAMB. HORTENSII Montf. de Bello hoc lib. VI. p. m. 284.

(b) In Meteorologicorum lib. II. p. m. 51.

(c) ad annum *CIO IO XLVII* cit. l.

grum Gallorum Suecorumq; exercitum formitabile locum
 reliquisse. Res sane notabilis est, & digna ob alias circum-
 stantias huc spectantes, vt ex prodromo (a) solennitatum
 Iubilæi nostri Academici, ex Serenissimi & Potentissimi
 Principis nostri ac Domini Nutritii mandato an. c10 10 cccvii
 celebrati, adscribatur, verba ita se habent: **V**ieles ander-
 rer Wunder. Güte zu geschweigen / so ist es gewiß ein
 Wunder vor unsern Ohren / daß anno 1646 zu Ende
 des Monats Maii die Königl. Französische / Schwedische
 und andere mächtige Armeen, diesen unbewaffneten
 Parnassum rund umher umzingelt / und beschloffen hat-
 ten / denselben zu zerstören / der HERR aller Herren
 am 8ten Tage des darauf gefolgten Monats Junii Mit-
 tags um 10 Uhren / einen hellen Stern / welchen viel-
 hundert Persohnen gesehen / über diese Stadt aufge-
 hen ließe / und dadurch dem beängstigten Muses. Sit
 die bevorstehende Göttliche Rettung verkündigte: wie
 denn auch den 5ten Tag darauf / diese formidable Kriegs-
 Heere / hiesige Gegend unvermuthlich verlassen / ohne
 durch menschlichen Arm dazu obligirt worden zu seyn.
Ja da eben diese Armeen einen Monath darauf sich
 wieder alhier einfunden / und diese Stadt an 4 Orten
 anzufallen resolvirt waren / schickte der HERR der
 Heerschaaren / der Bogen zerbricht und Spieße zer-
 schlägt / am 24 Junii einen grossen Donner. Hagel. Wet-
 ter. und Schlag. Regen / daß das Wasser dergestalt hoch
 in dem Lager angeloffen / daß die Pferde sich von denen
 Stangen los gerissen / theils in der Lehne ersoffen / theils
 sonst zerstreuet / und die Soldaten alle dadurch erschreckt

(a) Prodiit Gießæ anno c10 10cc xix.

schreckt worden / daß viele bekant haben / daß **GOTT**
 vor diese Stadt streite : wie denn auch die Armeen we-
 nig Tage hernach aufgebrochen / und ohne weitere
 Rückkehr fortgeeilet. *Ipsi nonnullos ciues hoc tempore,*
quo isthac prolata fuerunt, superstites nouimus, qui
id de stella hac, deque desertis copiarum prædictarum ca-
stris diserte confirmarunt.

§. IX.

De *capris saltantibus* supra vocatis §. II, quos **PLI-**
NIVS, **ARISTOTELES** adfert, vt & de *trabibus ardentibus*,
 quarum magnam copiam vbiuis terrarum ætas vidit, per-
 æque tacemus, præter quod laudatus **FROMONDVS** (a) ad-
 ducit, a *fido teste*, inquiring, *nuper audiui, autumno an-*
no MDCCXXV ingentem trabis molem, intempesta nocte ab
occasu exortam, paulatimque ad cæli culmen euectam, lunam
clarissime splendentem infuscasse. Imo trabes interdum de *ph. x.*
 cælo cadere interdum visæ sunt; quo sine dubio illæ spe-
 ctant, quas *ligna ignita* vocant cum **DIONE** de *excessu Aug.*
 vbi sol insimul totus defecisse, magna pars cæli arsisse,
 crinitæ & sanguinolentæ stellæ fulsisse dicuntur. Dietim
 quoque trabes adparuerunt, tempore **Conradi II** (b) inter
 australem & orientalem plagam miræ magnitudinis, qua-
 rum vna per solem currens iam ad occasum vergentem,
 in terram cecidit, cuius vestigia diu videri potuerunt.
 Exinde quoque totum cælum horrendo spectaculo arsis- *ph. XI.*
 se visum, id quod ex **LIVIO**, **IVL. OBSEQUENTE** annis ante
 C. N. diuersis (c) probari posset, itemque ex **PLVTAR-**
CHO, qui ad an. **MDCLXVII** narrat in **Themistocle**, cum
 iste navali prælio contra **Xerxem** regem pugnasset flam-
 mam

C

(a) l. c. p. m. 95.

(b) Ann. MDXXXIX 8 idus Apr. conf. **LYCOSTH.** fol. 375.

(c) Vti quidem ann. **MDCLXI**, **MDCLIII**, **MDCLIV**, & aliis.

Ph. XII.

nam magno lumine ab Euleusine illuxisse, *sonitum* quoque ac *vocem* toto Trifiaco agro ad mare usque exauditum fuisse. Percipimus talem sonitum & fragorem insuper ad an. CIO IOLIV relatum, vbi prima Febr die Cathalani Gallia vrbis post lustrationem exercitus quam rex Galliarum eo loci fieri mandauerat, incendium vehemens ab orientis parte subortum, ad occasum vergens, luna se in modum maximæ facis obiecit, scilicet incendium hoc, magno cum fragore scintillas in aërem crebro proiciens flammiferas, non aliter, ac fabledum candens ferrum mulcere intendit (a). Inprimis vero

Ph. XIII.

ad instans *aquinocinium vernale* tale exhibuisse lunæ incendium, veluti eodem anno Schaluni nobilis & militaribus rebus aptissimi denuo Gallia oppidi, sexto idus Martii intra septimam & octavam horam pomeridianam circa lunam ignis ardens, cui lanceæ cuspis inesse videbatur, ab oriente in occidentem vergens, flammisque hinc inde eiiciens, cum incenso fragore. (b)

§. X.

Ph. XIV.

Fuit tamen *incendium tale*, etiamsi in cælo & inde ex parte delapsum obseruauerint homines, non raro *innoxium*, vti quidem illud an. c. IV ante N. C. cum magno fremitu & pila cœlitus delapsa obseruatum. Prout etiam fax illa Romæ interdium sublime volans, & flamma in cæde Larum a fastigio ad summum columnen penetravit innoxia: (c) ita & an. CIO IXLVII a FINCELIO indicatur ignes in quibusdam Saxonie locis de cælo cecidisse in terram, vbi nulla incendia notantur. Tales quoque ipsi nos ante aliquot annos obseruauimus in his atque aliis locis

(a) Lycosth. fol. 634.

(b) fol. 636.

(c) fol. 188.

locis Thuringiæ. E contra vero legimus eiusmodi cœli *Ph. XV.*
 spectacula magnum *in terra incendium excitasse*, sicque
 præsentissima iræ diuinæ fuisse indicia. Exemplum nobis
 denuo Lycosthenes (a) exhibet, *Erfordia*, dicens, *ad*
solem visa sunt parelia. Trabs ardens horrendæ magnitudi-
dinis in cœlo conspecta est, qua desuper in terram sese demit-
tens, consumpsit plurima. Quid vero reliqua verba velint,
inde reuersa in aërem formam circularem induisse, alii iudi-
 cent, nos saltem ostentum hoc alibi vix legimus. Autor
 quidem ad an. *MDXX* refert, & porro dicit: *proximo*
anno Turca cum ingenti exercitu Hungariam invadens Al-
bam Græcam proditione cepit, Lutherus hæreseos in comitiis
Wormaciensibus accusatus sese veritatis Evangelicæ testimo-
niis, coram imperio Romano defendit &c. Verum enim
 vero nos neque in *GDANI* historia Erfurtensi (b), nec in
 Chronico Erfurtensi *MSto* quod ex instructiss. *Bibl. Gene-*
rosiss. Domini de VFFENBACH Fautoris & Amici certissimi,
 possidemus, quicquam de isthoc ostento inuenimus, vtv
 hic autor res longe minores & minimas, incendia, isto-
 rumque initia, quæ hisce annis Erfurdum æque ac vici-
 na loca vexarunt, sedulus referat & insuper notet (c)
 es wäre auch ein mächtiger heisser Sommer gewesen/
 nihilominus wäre 4 Wochen vor Michaëlis ein Frost
 gekommen / vnde etiam parum vini hoc anno creverit.
 Vnde sane dubium non est Lycosthenem etiam in hoc
 ostento atque aliis humani quid passum fuisse, nimiumque
 pro more hominum rumori concessisse. Quam ob rem o-
 ptandum omnino esset, vt autor alias laude sua dignus, cura-
 tiori examine prostet, aliorum testimoniis munitus; pro-

C 2

ut

(a) fol. 527.

(b) fol. m. 328.

ut quidem IUL. OBSEQUENTEM §. III. adductum, multis olim obtenebratum erroribus, possidemus nuper Lugduni Batav. editum, an autem quoad hanc rem omnis adhibita sit cura, id aliis diiudicendam linquimus? Perperuum etiam, quod in eiusmodi collectoribus desideramus, est, quod nullam tempestatum aut ventorum aliarumue mox adparentiarum vel antecedentium vel consequentium fecerint mentionem, vnde certius quid nobis colligere liceat. Potius exinde humanos casus & infortunia, regnorum fata & quæ alia sunt minus apta enarrant & ad nauseam vsque deblatterare solent. Ad præsens etiam Phænomenon referendum videtur terræ motus & ignis ex ipsis fundamentis templi Hierosolymitani, quod Iulianus in odium Christianorum iussit restaurari, exiliens, aliusque de cælo imminens ignis observatus, quem adeo omnium scriptorum fide probatum mittimus. Illud tantummodo ignem adhuc nostræ Gießæ fatalem cogitamus qui an. 1010 LX d. 27. Maii cœlitus delapsus, us dem Aster-Beg eine Scheuer angezündt von welchem hernach innerhalb 2 Stunden 64 Gehäut die Schoppen und Stell nicht mitgezehlet/vti Diarium MStum Gießenum quod mecum habeo, refert.

§. XI.

Th. XVI.

Quemadmodum vero ignes cœlestes circa Aequinoctium vernum crebrius observatos fuisse §. IX. indicavimus: ita tales quoque ad autumnale legimus. Sic enim in diario Gießeno MSto, quod alibi laudavi, legimus: anno 1010 CXXI. d. 2. Septemb. des Nachts um zehn Uhr hat sich ein Feuer-Zeichen (ita enim vulgus vtplurimum loqui solet) am Himmel fast die ganze Nacht durch sehen lassen / hat sich unterweilen wie ein Heer-Lager und Hauffen Kriegs-Volck mit langen Spieß

Spießsen sehen lassen etc. quod phænomenon vti vulgo cum exercitu militum solet comparari, ita illi nuperius viso & infra perlustrando, non erit absimile. Interea notatu dignum est quod hic autor refert ad hunc & præcedentem tunc ann. 1710 c. 22, *Es haben im Herbst um S. M. Apostoli Tag etliche Hagedorn alhier bey der Stadt geblühet.* Id sicuti non iusto tempore factum est, autor pro sua simplicitate multa inde sibi malorum præfagit, quid vero nos sentiamus, infra indicabimus. Imo quoque post æquinoctium ipso hyemali tempore tales adparentias dari, nemo negabit, sicuti nos ipsi eiusmodi Observationem dedimus, (a) nec tales per omnia anni tempora posse occurrere negamus, vtvv crebrius circa æquinoctia occurrant; modo ubiuis debita adhibeatur cura. Siquidem certo certius est, eiusmodi spectacula non semper eodem modo in diuersis obseruari horis, licet vicinis admodum, nec eandem obseruantibus exhibere speciem; quid? quod a diuersis sapius in vno horizonte existentibus spectatoribus, diuersimode videri iisdem diuersisue temporibus, constat. Vtrumque egregie monstrat experientia & demonstrat STURMIVS (b) & quidem exemplis recentissimis. Quod si nunc res ita se habet in Cometis, de quibus autor loquitur, necesse est tale quid sapius euenire in præsentibus phænomenis, quippe quæ ideo ita dicuntur, quod interdum non sunt, sed esse videntur, & longe inferiora existunt, quam cometa, vti infra patebit.

§. XII.

Provt vero hæc generatim dicta sunt de obseruatis ignibus cœlestibus, non indicata certa ab autoribus, quos tantum

C 3

(a) Conf. Acta Erud. Lips. an. 1710 c. 22 p. 325.

(b) In egregio tractatu de Cometarum natura & motu Cap. II. phæn. IV. p. m. 8.

tantum ex verbis suis iudicare oportet, cœli plaga, nec illa saltem, quam præcipue huc respicimus, septentrionali: ita nunc ad istam properamus. Etiam præcipua tantum adducemus phænomena septentrionalia, quæ & ad eas coruscationes, vti putamus, deducunt ex natura cognoscendas, quas hæc ipsa monstravit & monstrare valet. Intelligimus autem per septentrionem non illum præcisè angulum in cœlo, quem Nord vocamus, sed & respectu incolarum regiones, quæ per hunc angulum cum ambitu suo notabili distinguntur ab aliis, puta meridionali, occidentali & orientali. Nec etiam aliis litem mouemus, qui lucem inter ac lumen, vel inter istius species varie distingunt, & an verus ignis, an istius tantum speciem hinc inde adfuisse quæsitant? sufficiat nobis utriusque heic certa adfuisse signa, donec ad certiora perueniamus.

§. XIII.

Ph. XX.

Est autem certo certius ab antiquissimo inde tempore in hac plaga tale quid sæpiissime obseruatum fuisse, siue nunc lumen sit, fulgor, coruscatio, siue verus ignis. Huc procul dubio illud spectat Poetæ (a) effatum:

Ignota obscura viderunt sidera noctes
ARDENTEMQUE POLVM *flammis cœloque*
volantes

Obliquas per innane faces, crinemque tremendi
Sideris, & terræ mutantem regna Cometam.

Vbi autor res diuersas deprædicat, quas singulas sane cometæ attribueri non possumus, veluti istius proprietatibus minus aptas. Tantum etiam abest, vt quis *ardentem polum* ita poëtice expressum pro *ardente cœlo* exponat, cuius ambitum in spho præced. omnino ita *ardentem*

(a) Apud LVCANVM l, 1.

tem cognouimus, vt potius coruscationes Polares, seu pro autoris loco, septentrionales intelligamus, quas oculi nostri per aliquot annos quam maxime præ reliquis plagis sardentes quasi intuiti sunt. Et quanquam cœlum arsisse sapius dicant autores, hasque dictiones Cometis attribuant; tamen cum magna distinctione exemplo DIONIS §. IX allegati, loquuntur. Et ne quidem GREGORIUS TVRONENSIS, vbi (a) dicit, *stellam, quam quidam cometam vocant, radium tanquam gladium habentem, super regionem illam per annum integrum adparuisse, & cœlum ardere visum esse*, satis apte intelligendus est, quasi de cometa fuerit locutus. Quandoquidem vix credibile est, verum cometam vllum tam diu adparuisse; vix etiam tres inter omnes quos orbis vnquam vidit, reperiuntur, qui in sextum vsque mensem durarunt, illo vnico excepto qui teste IONATHAN Hierosolymitanum excidium præiit, totoque anno comparuisse dicitur. Quanquam & istum nos non sine causa ex genuinorum cometarum ordine cum viris doctis eximere oporteat; quia hoc igneum portentum, quod vrbi Hierosolymitanae imminebat, parum huius vertici abesse debebat; alias non magis hanc, quam alias Iudææ vrbes indicasset: fuit itaque non aliter ac stella, quæ olim Magis adparuit, *singulare quoddam*, vt BRAHÆVS iudicat, (b) *diuinitus ordinatum ad præmonendos cives Hierosolymitanos de instantibus horrendis cladibus nisi resipiscerent, ostensum, unde prodigiosam admodum naturam quoque obtinuit. a stellarum & cometarum conditionibus longe exemptum.* Sed ad nostrum vt reuertamur phano-

(a) In Hist. Francor. lib. IV. fol. m. 172. vbi alia adhuc horrenda tempore Sigeberti visa refert.

(b) Tom. I. Prigymnas. p. m. 330. & 526.

Ph. XXI.

phænomenon, de hoc dicit GREGORIUS (a) ad an. DLXXXIV his diebus adparuerunt a parte aquilonis nocte media radii multi, fulgore nimio relucentes, qui ad se venientes iterum sebarabantur, usque quo euanuerunt. Sed & cælum ab ipsa septentrionali plaga ita resplenduit, ut putaretur *AVRORAM* producere. Vocat autor in sequentibus fulgorem ex nube delapsum dysenteriam figurasse, lues & morbos alios pestilentiferos, in tertium tunc annum continuatos; quam sane adpellationem nos valde notabilem censemus, quasi tales fulgori, quem *auroram* putarunt, nubes & radii, inde esurgentes adfuerint, quales nuper percepimus. Imo ad ann. DLXXXV dicit: (b) tunc adparuerunt signa, id est radii a parte aquilonis, sicut sæpius adparere solent. Fulgor per cælum occurrisse visus est, floresque in arboribus ostensis sunt. Vbi addit: erat autem mensis quintus i. e. Iulius quia autor, contra mentem SCALIGERI, inde a Martio numerat; (c) quare siue Iulium nostra mente, siue Augustum quis intelligat, ab Aprili mense numerans, satis constat tempestates anni perinde vt §. XI. indicauimus non fuisse tunc constantes & ordinarias, quia flores hiisce mensibus dederunt minus ordinarie, imo quoque
sterile

Ph. XXII.

(a) Libr. VI. fol. m. 308.

(b) Libr. VIII. fol. m. 381.

(c) In emendat. temporum lib. VI. ubi euincere quidem vult à GREGORIO annum ecclesiasticum inchoari a mense *Aprili*; cui opinioni fauere videtur Sacramentarium Gallicanum, quod ex MST. codice vetustissimo Bobienis Monasterii à MABILLONIO editum est ad calcem tom. I. Mus. Italici: sed recte cum RVINARTO censemus Gregorium à *Martio* facere initium numerandi menses; id quod etiam MABILLON. probat ex antiquis Liturgiis & Martyrol. Lib. II. Liturg. Gallic. num. XXII p. 118.

sterile tempus ibi autor indicat, quo radii isti ab aquilonē adparuerunt. Hic quoque locus euidētissimo nobis esse potest argumento, quod ita à septentrione venientia phænomena hoc tempore hominibus fuerint frequentissima ac vulgaria; siquidem autor quasi dicere voluit, eiusmodi rectius, quotiescunque non habeant additam plagam, vnde illuxerint, sicuti quidem id sapissime ab autoribus fit, toties se subintellectam velle septentrionalem illam. Quam ideo, ut & alias huius generis *lucēs s. luculas* rectissime vocamus *AVRORAM septentrionalem*, fulgores, arcus, CORUSCATIONES boreales germ. *Nord's Licht / Nord'schein* &c.

§. XIV.

Vti autem, missis fabulosis & timidioribus cœli imaginibus, de coruscationum loco ex antiquitate certi sumus, itemque de tempore, quo maxime adparuerunt antiquitus, circa æquinoctium puta vernale §. X. & autumnale §. XI: ita non incongruum est, vt indicemus etiam alias circumstantias. Sic ex. gr. quæ æstiuo tempore adparuerunt, tempestates & fructus complures quasi ph. XXIII. extraordinario modo productos nobis exhibent, id quod ex præcedenti ph. XXII. & XXVII. patebit. Nec etiam mirum, si vniuersi natura interdum §. I. prodigiosa sic facta e. g. tempestates adeo ad extrema dirigat, vt nunc frigus inconsuetum, nunc calorem intensissimum proferrant, & tales consequenter protrudant tempore minus consueto in arboribus flores, in hominibus animi corporisque varias infirmitates aut affectiones alias. Antequam vero ad reliqua pergamus, necesse est, vt indicemus plagam septentrionalem non raro alias etiam faces suspendere,

D quæ

(a) cap. ix. fol. m. 382.

quæ ad stellarum modum lucent, nec semper cometis, nec præsentibus coruscationibus accensendæ sint. Id quod tamen ob frequentem antiquorum incuriam notamus, qui, ut plurimum rerum istarum ignari, multa eius modi corpora lucentia vel cometas, vel sæpius & inconsiderate, prodigia vocarunt §. III; prius HEVELIUS, WERGELIUS atque alii valde taxant: posterius vero tot prodigiorum numerum §. II auxit. Ut autem novum forte incuriæ exemplum insimul detegamus; nam plura, si vel possemus detegere, locus non permittit, constat LEONAVITIUM (a) stellam in septentrione visam, quandam lucidam circa Cassiopeæ fidus ad an. 1264 referre, uti in antiquo codice MSto legerit; imo PONTANUS, EVNCCIUS, & alii ad eundem annum eandemque cæli plagam cometam referunt insigni magnitudine præditum, ut ut CALVISIUS (b) mense Julio visum cometam dicat an. 1264. hunc vero LYCOSTHINES ultra tres menses visum inter prodigia habet (c) extinctumque dicit eadem nocte, qua Urbanus IV Rom. Pontif. fuerit extinctus Perusii nimirum d. VII. Octobr. 1265 (d): unde necesse est, aut duos statuere cometas, alioquin ad sedecim menses adparuisset contra §. XIII uti Prodigiorum collatores more suo entia præter necessitatem multiplicant, aut istum non adparuisse prædicto anno, aut saltem non desiisse cum morte Urbani
Papa

(a) Quem TYCHO ob Epemeridum & Tab. Astron. laborem adeo laudat conf. Progymn. tom. I. p. m. 331.

(b) In Opere Chronol. f. m. 817.

(c) fol. 439. conf. BALÆVS in actis Romanorum Pontif. lib. VI. p. m. 312.

(d) CALV. l. c.

Papa (a). Interea hunc cometam STANIS. LVBIENICIVS (b) itidem ad an. 1264 refert, vtut hanc nostram observationem omiserit. Nos inde saltem in Prodigiorum Collectoribus incuriam & vanam illorum multiplicationem notamus.

§. XV.

Sed ad coruscationes nostras Boreales vt reuertamur, libet nunc solum GREGORIVM sequi, qui hic ipse tales sapissime intuitus est, & ideo hac in re tanto magis §. III. aestimandus, quo minus his aniles imagines & phantasias §. IV. affingit, sed verbis, vti ipse vidit, pro sui temporis genio simplicibus describit. Imo has ita describit, vt cum nostris hodiernum visis apprime conueniant, id quod ex ipsa relatione patebit. Sciendum autem est, illas *in vna regione frequentiores quam in alijs, imo fere vno tempore quam altero, indicatas fuisse a scriptoribus.* Ph. XXIV. Notanter dico indicatas, non obseruatas: potuit enim esse, vt alii scriptores ex rei frequentia phan. XXIII vel ex inanibus & vanis vulgi relationibus, quibus historias suas noluerunt contaminare, vel ex negligentia causisque alijs tales non consignauerint. Sufficit tantummodo nonnullos adduxisse autores, qui fidem habebunt eo maiorem, quo certiore, si cum phanomenis nostro æuo visis infra comparabimus, habent nexum, & quo certius est, autores ipsos has intuitus fuisse per §. III. Vnde sane temerarium esset, si in dubium vocarem statim coruscationes ipsas ideo, quod non a multis insuper fuerint consignata, & quod multas inter nugas apud nonnullos prostent; cum potius has remouere, & illos curatius intueri oporteat. Quod assertum ipsum attinet, confirmat hoc SENECA

D 2

expres-

(a) Conf. PLATINA f. m. 196. & MART. POLONVS p. m. 412. qui nullum in istius Papæ morte cometam cogitant.

(b) In Histor. Comerarum fol. m. 242.

expresse dicens; se non semel flammam ingentis pilæ vidisse in ipso cursu dissipatam. Notabile etiam semper nobis visum est seculum VI a Christo N. vbi per plures annos fere continue in Gallia, (vnde minus solide nemo nuper indicauit tales coruscationes in hisce oris raro visas fuisse,) obseruatæ leguntur. Veluti quidem ad. 10LXX. Cal. Octob. quantumuis alii hanc lucem velint ad an. DLXII ex circumstantiis aliis referre, sed falso, ceu alibi constat. Itemque an. DLXVI *fulgor per caelum discurrisse visus est, sicuti quondam ante mortem Chothacharii factum vidimus*, dicit GREGORIUS (a). Vbi prius illud phanomenon etiam aliorum confirmari posset testimoniis, & posterius hoc ipse dicit autor, quod sapius obseruatum fuerit. Sic anno DLXXVII sub Chilperico II. notabile signum apud eundem (b) his verbis legitur: *in caelo adparuerunt, viginti radii à parte aquilonis, qui ab oriente surgentes, ad occidentem properabant; ex quibus unus prolixior & aliis supereminens, ut est in sublime elatus, mox defecit; & sic reliqui qui secuti fuerant, euauerunt.* Et eodem anno porro hic autor dicit Nou. idus III. *in medio luna stella fulgens visa est elucere, & super lunam alia stella propinqua; lunam eodem anno in nigredinem versam:*

Ph. XXV.

Ph. XXVI.

Ph. XXVII.

(c) vnde mirum non est, quia ad tempus solstitii hyemalis vna cum tonitribus grauioribus id factum legimus, anno mox DLXXX quiescentibus pluuiis, arbores denuo floruisse mense Septembre in Turonico eodem anno (d) & quidem ex ratione phæn, xxiii indicata, nec mirum porro, mane,

(a) In Hist. Franc. lib. IV. cap. LII fol. m. 194.

(b) l. c. Libr. v. Id. 228.

(c) Cap. 24. pag. 235.

(d) l. c. pag. 242.

mane, priusquam dies illucesceret, fulgorem per caelum cucurrisse, & ad orientis plagam decidisse, sed & sonitum diruentis arboris, per totam terram auditum fuisse. Sunt haec verba auctoris, rem ipsam oculis & auribus percipientis, quod, uti addit, ideo non est de arbore aestimandum, quia in quinquaginta aut amplius milliaria est auditum. Conuenit cum hisce MARIUS ad annum DLXXX præter quod Septembris loco mensis October ibi legatur. (a) Duobus annis post Chilteberti Regis, qui erat Chilperici & Guntchramni vicesimus & primus mense Ianuario pluuia, coruscationes atque tonitrua grauia fuerunt, flores in arboribus ostensi sunt: stella, quam cometam superius nominavi, adparuit, ita ut circuitu eius magna nigredo esset. Et illa tanquam in foramine aliquo posita, ita inter tenebras relucebat scintillans, spargensque comas. Prodibat autem ex ea radius mira magnitudinis, qui tanquam FVMVS magnus, incendii adparebat à longe Visa est autem ad partem occidentis in hora noctis prima. In die autem sancto Pascha apud Sueffionas ciuitatem caelum ardere visum, ita, ut duo adparerent incendia: & unum erat maius, aliud vero minus. Post duarum vero horarum spatium coniuncta sunt simul, factaque Pharo magna, legunt alii, testante Dn. RVINARTO igne. Idem habet integrum caput FVLBERTVS, vbi & verum sanguinem ex nube defluxum, in Paridifiaco termino, & super vestimenta multorum hominum delapsum, veluti prodigium progenio illius temporis profert. (b)

Ph. XXVIII.

Ph. XXIX.

Ph. XXX.

§. XVI.

Nec defunt alia exempla, luculas illas, nostro æuo visas, quam egregie collustrantia, quæ auctor *αυτόπλης*

D 3

protu-

(a) Lib. VI. C. 14. ad an. DLXXXII fol. 290.
 (b) fol. 291.

protulit, & simul assertum in præcedenti §pho propo-
 situm comprobat. Spectat huc prædicto anno luna in-
 ordinate inumbrata, & cum hac varii naturæ lufus ac
 adparentiæ, quæ sedulo istius scrutatori magnam suppe-
 ditabunt veritatis lucem. Sed de hinc circa an. DLXXXII
 denuo prædicta signa iterata adparuerunt. (a) Vt ut huc
 autor referat, pro illius temporis genio, etiam §. III.
 lunæ eclipsin. Porro an. 10LXXXIII. pridie cal. Febr.
 Ph. XXXII. dicit GREGORIUS (b) cum die Dominico apud urbem Turoni-
 cam ad matutinas signum commotum fuisset, & populus sur-
 gens ad Ecclesiam conueniret, cælo nubilo, cum pluuia globus
 magnus ignis de cælo delapsus in spatio multo concurrir in
 aera, qui tantam lucem dedit, ut tanquam media die omnia
 Ph. XXXIII cernerentur, quo iterum in nubem suscepto, nox successit.
 Aqua vero extra solitum inualuerunt; nam tantam inunda-
 tionem Sequana, Matronaque circa Parisius intulerunt, ut
 inter ciuitatem & basilicam Sancti Laurentii naufragia saepe
 contingerent. Quomodo vero globus iterum in nubem
 susceptus queat dici, forte infra dicendum erit. Præte-
 rea annis 10LXXXIV & 10LXXXV duo illa chasmata adpa-
 ruerunt §. XIV recensita, vt & an. 10LXXXIV pharus magna
 per cælum discurrens, quæ priusquam lux in die fieret
 late mundum illuminauit, adparuerunt etiam in cælo ra-
 dii. A parte septentrionali columna ignea, quasi de cælo
 pendens, per duarum horarum spatium visa est, cui stella
 Ph. XXXV. magna superposita erat. (c) Radios, quos autor circa an.
 DLXXXV a parte aquilone visos describit, (d) sunt notatu
 ideo

(a) l. VI. fol. 295.

(b) l. c. fol. 299.

(c) Lib. VII. c. XI. fol. m. 339.

(d) Lib. VIII c. XVII fol. 390.

ideo dignissimi, quod cum coruscatione, quas nos vidimus hoc anno prorsus conueniunt, ceu quidem Sectione sequenti videbimus. De magno etiam metu & sibi & spectatoribus exinde iniecto ita dicit: *quod signum magnum nobis ingessit metum. Opperiebamur super nos aliam quam plagam de caelo transmitti.* Causas vero huius metus vberius explicat cap. XXIII & sequentibus vbi arfisse caelum indicat, id quod infra nobis explicandum erit & simul dicendum, quod ista phaenomena iterum quam optime cum nostro auro istiusque coruscationibus conueniant.

§. XVII.

Sunt adhuc plures coruscationes, quas GREGORIUS ad an. DLXXXVI & (a) fulgorem per caelum in modum serpentis cucurrisse refert. Vbi tamen, quae immediate praemisit, verba maximopere notanda, *hoc*, inquit, *anno, multa signa adparuerunt; nam mense septimo i. e. per §. XIIII Septembri, arbores visa sunt floruisse: sed & multae, quae prius poma habuerunt, noua dederunt, quae usque ad Natalis Dominici tempora in ipsis arboribus habita sunt.* Sic & an. DLXXXVII ibidem radii a parte aquilonis adparuerunt, imo ex aliorum relatione serpentes ex nube delapsos refert, cui ipse tamen fidem non habere videtur: & denuo arborum frondes nouae & poma nouiter visa praecesserunt. (b) Hoc ipsum FREDEGARIUS (c) confirmat, & inter alia inundationes fluminum in Burgundia praecessisse globum igneum, qui cum scintillis & rugitu decesserit in terram. Porro refert insolidas pluias, grandines & circumstan-

Ph. XXXVI.

Phan. XXXVII.

Phan. XXXVIII.

Ph. XXXIX.

(a) Lib. VIII fol. m. 413.

(b) Libr. IX. fol. 421.

(c) In Chronico seu Adpendice ad Gregorium an. DLXXXVII fol. m. 598.

ph. XL. cumstantias alias, *hiemem validam* (a) quas omnes circumstantias dein an. dxc noua coruscatio nocturno tempore excepit, vt media putaretur dies, & globi ignei per noctis tempora sapius per cœlum cucurrissē ibi mundumque illuminassē dicuntur. Potuissent in vltiorem confirmationem asserti nostri, quo iterum iterumque constabit, cunctas fere quæ vidimus tempore nostro coruscationes antiquitus adfuisse ex FREDEGARIO & aliis adduci testimonia, si necessitas postulet, quippe qui e. g. ad an. dxcv pariter permulta addit signa, stellam quoque quam cometam vocant fol. 601. & ad an. 100 illa cuncta quæ superiori anno adparuerint np. dxcviiii, vtvt parum ad istum annum legatur, itemque globis ignei per cœlum currentes & ad instar multitudinis hastarum ignearum ad occidentem.

ph. XLII.

§. XVIII.

Provt vero istæ coruscationes omnes fere a septentrione adparuerunt, & easdem hodie maximam partem exinde veniunt, ceu infra videbimus: ita in terricolis quo magis versus Boream habitant eo frequentiores sunt & illustriores. Constare id putant ex meteoris in Norvvegia & Islandia obuiis Dnn. Miscellaneorum Berolinensium (b) collectores, & putant eiusmodi luculas ibidem quotannis adparere. Id ipsum quoque ex pluribus itinerariis & istarum regionum septentrionalium descriptionibus potuisset probari. Vbi & vno tempore maiores ibidem videntur, quam alio, adeo quidem, vt nunc a compluribus spectatoribus queunt percipi, nunc minus, sicuti nunc altiores existunt in hemisphærii ambitu,

ph. XLIII.

(a) lib. 476.

(b) An. c10 10 ccx euolus. p. 131.

ambitu, nunc depressiores hærent. Hinc recte quidem Clariss. Societatis Berol. collega putat, illam luculam inter I & II Febr. cio 1000 vii. Hafniæ visam, humilem oportere fuisse & vicinam suo observatorio, quod Pilenburgi duabus ab Hafnia leucis, multo clarius & majus spectaculum fuerit, unde, dicens, *adparet illic magis verticale fuisse*: quod si autem ad tam exiguum spatium ita concludit, etiam generaliter posse concludi, per æque concedimus.

§. XIX.

Quoad colorem, motum & figuram notamus, talem non solum in prædictis phænomenis, sed & aliis varie obseruari, & quidem pro nubium aliarumve rerum vel in inferiori, vel superiori aëris regione volitantium, ratione & motu; vt figuræ interdum sanguineæ, iterum pallidæ, interdum ignitæ instar teli cuiusdam, vt dicitur, Iouis, hinc inde nutantis, adparuerit, modo fumi adspectum in cuspides abeuntis, moxque priorem faciem vel penitus, vel retenta illa, adhuc aliam simul adsumerint. Fuerunt etiam tales mutationes citæ admodum, vt vix potuerint vel a GREGORIO, vel aliis distingui & æstimari; interdum quoque sub vna specie & colore sat diu perstant: quales coruscationes sæpius referunt milites, qui ideo si excubias agunt, dubii hærent, an ab incendiis, an ab hostibus, an aliunde tales sint? & sapissime turbas excitant, vel cum recordatione eines Feuer Zeichens gleich als ein abgebrandes und noch in die Höhe loderentes Licht ic. ita reticent. Est fere idem, quod ex GREGORIO ph. XL. supra indicauimus: etiam hæc forte sunt illa incendia, & fumus, & radii serpentes, quos supra §. xvii. retulimus. Vnde motum omnino varium diximus, quia legimus tales radios procurrentes, moxque ad se venientes; quales
E
phæn.

ph. XLIV.

Ph. XLV. phæn. XX EX GREGORIO exhibuit inquietos & niſtantes inter tempeſtates & ventus, non aliter ac alibi flamma & candelæ niſtare quaſi ſolent. Vnde IOVIANVS recte canit :

-- -- -- -- *Leue in aëreum ſe tollit acumen
Conſurgens grauiora ſuo ſe pondere ad imum
Detrudunt, donec cunei ſub imagine flammam
Concipit & rudilus micat inter ſidera conus.*

Ph. XLVI. Imo ſpectant huc ſcintillantes & niſtantes illi gladii & conii, quales apud LYCOSTENEM ad an. CCCXCIV & alios varie referuntur; & ſicuti *fulgura* in genere dicuntur *niſtare* non aliter ac alibi in ciliis & palbebris obſeruamus iuxta LVCRETIVM

Semina, que faciunt niſtantia fulgura flammæ, ita tanto minus miramur in recensitis phænomenis motum & varias formas, huc uſque recensitas, nec ideo infra multis examinamus. Sic etiam tales radios viginti ab aquilone motos iam phæn. XXVI indicauimus, ex quibus vnus prolixior & aliis ita ſupereminens, vt & in ſublime elatus, mox defecerit. Qui radii ſane vbi cum noſtris mox recensendis, conferuntur, ne ouum quidem ouo, vti loquimur, poterit eſſe ſimilius. Quid? quod ſtellas hiſce aduiſſe ph. XXXIV & XXIX audiuiſſimus; vbi & arcus tenebricoſus egregie deſcribitur, ex qua non ſolum ſtella reſucebat ſcintillans, ſed & radios ex ſeſe proiiciebat; quo ſingula ſpectant, quæ §. XIII ex hoc ipſo autore adducta ſunt, & dein §. XVI repetuntur. Vt vero iſthæc ſimilitudo coruſcationum, qua de §. XVI locuti ſumus, adhuc fiat certior, omnino notari merentur, quæ GREGORIYS (a) hiſ refert verbis: *cum autem in loco illo commoraremur, vidimus*

(a) Lib. VIII. c. XVII fol. m. 390.

vidimus per duas noctes signa in caelo, id est radios a parte aquilonis tam clare splendidos, ut prius sic adparuisse non fuerint visi: & ab utraque quidem parte, id est ab Euro & Zephyro, nubes sanguinea: tertia vero nocte quasi hora secunda adparuerunt hi radii, Et ecce dum hos miraremur adtoniti, surrexerunt a quatuor plagis mundi alii horum similes; vidimusque totum caelum ab his operiri. Et erat nubes in medio caeli splendida, ad quam se hi radii colligebant in modum tentorii, quod ab imo ex amplioribus inceptum fasciis angustatis in altum, in unum cuculli caput saepe colligitur. Erantque in medio radiorum & alia nubes, ceu coruscum, valide fulgurantes.

§. XX.

Potuissemus hanc antiquitus visarum coruscationum conuenientiam ulterius ex aliis confirmare literarum monumentis quæ apud LEIBNIZIUM (a), Celeb. SCHEVCHZERVUM (b), atque alibi prostant, nisi istarum quoque exhibendæ sint rationes; priusquam vero ad commonstrandas has pergamus, magis adhuc necesse est, ut ex solo isthoc GREGORIO, quem præ omnibus ceu ocularem testem §. XVI. simplicioribus verbis rem istam, remotis anilium significationum recensitionibus, describentem scimus, *generales* heic quasi conclusiones formemus, mox in I I da Sectione *speciales*, & denique cum causis ipsis specialissimas. Id quidem tanto lubentius facimus, quia in hoc insuper auctore præ aliis multis inuenimus nonnullas tempestatum, ventorum, aliorumque phænomenorum indicationes, quas aliquem cum vniuersi natura & coruscationibus ipsis nexum habere scimus, & nihilo secius quam veteres

E 2

tam

(a) In Miscell. Berolinensibus obs. XI. p. 137.

(b) In egregia Meteorol. Heluetica Tigur. edit. MDCCXVIII.

tam recentiores prodigiorum collectores omiserunt, solum horridas figuras, quasi relationem semper habeant ad diuina iudicia §. III, gentilium more describentes; vbi tamen nunquam non seculi genio quid condonandum esse censemus. Ne autem dissertationis limites transgrediamur, libet tantummodo indicati Seculi §. VI annorum 32 complexum, inde ab an. DLVII reputatum, vsque ad DXC, respicere. Exinde igitur colligimus

Conclus. I.

primo: nullum fere annum intra predictum complexum esse, qui non vel ipsam coruscationem, vel huic simile phanomenon dederit, aut saltem intra breue spatium tale quid per certas & insolitas terra aut caeli adparitiones, quas obseruationes dicimus, praesignificauerit, vel tales cum ista coruscatione, vel post hanc statim exhibuerit. Testis nobis est laudatus GREGORIUS (a) qui ab anno indicato facit initium dicens: *sub huius tempore vna in arbore, quam sambucum vocamus, absque vitis coniunctione natas vidimus: & flores ipsarum arborum, quae nigra, ut nostis, grana proferre solita sunt, racemorum grana dederunt. Tunc & in circulum luna stella quinta ex aduerso veniens introisse visa est.* Reliquam annorum, sibi inuicem succedentium, seriem, supra ex parte indicatam, denuo euoluere non libet, ne crambem his coctam adposuisse videamur; multo minus phanomena ipsa, quae tanquam signa nonnunquam coruscationes vel praecesserunt, vel cum his adparuerunt, vel subsequuta sunt temporibus aliis, anxie rimamur, quasi certo tale quid significarint: sufficit enim eiusmodi signa apud scriptores nostros occurrere, quae coruscationes mox ita excepisse leguntur, vt ad cognitionem aliorum temporum

(a) Libr. IV. c. IX. fol. m. 148. vna cum FREDEGARIO I. c. f. m. 567.

porum forte liberiolem aditum præbere valeant. Vnde & parum curamus nexum, quem hæc inter & coruscationes sibi quisque aptiorem reputabit, quippe quæ singula aliorum Scholis disquirenda relinquimus; quamuis & nostram sententiam infra insimul commonstraturi sumus.

§. XXI.

Vt autem ipsas nunc intueamur coruscationum nuncios, comites & veluti pedissequas, concludimus I I do *Conel. III.*
Terra mugitus & tremores, montium scissuras, aquarum inundationes, graua tonitrua, luminarium obscuraciones insolitas, & alia huc referri debere. Hæc enim sunt inter præcipua signa, quæ ph. xx illud circa an. DLXX præcesserunt & quæ autor (a) ita describit: *in Gallis magnum prodigium de Taureduno castro adparuit, quod super Rhodanum fluium in monte collocatum erat. Qui cum per dies amplius sexaginta nescio quem magitum daret, tandem scissus, atque separatus mons ille ab alio monte sibi propinquo, cum hominibus, ecclesiis, opibusque ac domibus in fluium ruit, exclusoque amnis illius litore, aqua retrorsum petiit.* Vbi magnas narrat inundationes, quas tamen adhuc pluribus describit MARIUS (b) vna cum horrendis damnis, ac si mons iste validus in territorio Vallenti subito ruerit, castrum, cui vicinus erat, & vicos cum omnibus ibi habitantibus oppresserit, & locum in longitudine LX millium & latitudine XX millium ita totum mouerit, vt egressus vtraque ripa vicos antiquissimos cum hominibus & pecoribus vastauerit; alia sedulo præterimus, id saltem notantes Marius ista omnia referre ad an. DLXII. vnde & illum §. xx complexum ex merito ampliorem
 E. 3. consti-

(a) Lib. IV. cap. XXXI. fol. 171.

(b) Auenticensis in Chron.

constituimus, quam quidem necessitas postulare videatur. Tres etiam aut quatuor *splendores magnos* circa *solem* mox adducit; unde denuo autorem æquum adparentiarum vulgarium aestimatorem debemus vocare, quando addit; rusticos tales vocare *Soles* & dicere: *ecce tres vel quatuor Soles in cælo*. Sic quoque ante nostrum phæn. xxvi narrat, *Cainone (a) Turonico vico, dum ipso resurrectionis dominicæ die missæ celebrarentur ecclesia contremuit, populusque conterritus a pauore unam vocem dedit, dicens, quod ecclesia caderet*. Quales tremores uti non per omnes annos sentiuntur: ita tamen sapissime tales coruscationes præcessisse autor habet. Mare quoque ultra modum egressum ante *soles, & splendores circa solem* sicuti ante præcedens ph. *grauia tonitrua* atque alia, adparuisse indicat. (b) Quare & rectissime *SIVRMIVS* subinde terræ motus antecedere fragores, beatus & mugitus &c. obseruauit. (c)

§. XXII.

Concl. III. Huc porro IIII spectant *pluuia & tempestates* quæuis insolita, *sonitus in aere perceptus* cum incendiis & *ventis*, atbores non iusto tempore efflorescentes, *fluminum intumescencia*, *terra motus*, *brutorum furores*, *locustarum quoque frequentia &c.* quæ omnia vel immediate coruscationes præcesserunt, vel cum hisce simul venerunt. Sic enim ph. xxvii supra indicatum præcesserunt diluuiâ magna, nec per dies duodecim cessarunt pluuiæ: tantaque inundatione

(a) Libr. v. cap. xvi i i fol. 221. vbi *RVINARTVS* addit castrum esse ad *Vingennam* positum, quod *Chinon* adpellaretur, unde recentiores *Chinonium* corrupte efformarunt.

(b) Cap. xxiv. fol. 235.

(c) In *Philos. Eclect. exercit. xi. ph. i r i. p. m. 545.*

datione Limane (a) est infusum, vt multos, ceu autor refert, ne sementem iacerent, prohiberet. Flumina quoque Liger, Flauarisque & reliqua ita intumuerunt, vt terminos, quos nunquam excefferant, praterirent. Sic Rhodanum cum Arari ripas exceffisse cum multorum hominum pecorumque damno refert, item quiescentibus his pluuiis arbores floruisse, sonitum per totam terram auditum fuisse, vna cum terræ motu supra indicato. Legitur quoque hoc anno vrbs Burdegalensis a terræ motu concussa, & id quidem non vna vice; siquidem multi tunc ad ciuitates alias transierunt metu mortis exterriti. Tremor etiam ad vicinas ciuitates porrectus est, & vsque Hispaniam attigit, sed non tam valide. Hunc quoque motum autor prorsus notabilem facit, quando vltius scribit; *quod inde de Pyreneis montibus immensi lapides sint commoti, qui pecora hominesque prostrauerint, & Vicos Burdegalenses incendium diuinitus ortum exusserit ita, vt subito comprehensi igne, tam domus quam area cum annonis incendio ceremarentur; nullum penitus incitamentum habens ignis alieni, nisi forsitan iussione diuina.* Vt alia incendia taceamus, ibidem insuper pergraues leguntur grandines. Quæ autem ad ph. xxx de vero sanguine ex nube defluxo, narrat, de ipsa forte coruscatione intelligendum & ex sequentibus ipsis verbis explicandum est, si inter alia dicit: *tribus locis hoc prodigium adparuit; in Siluanectensi vero territorio hominis cuiusdam domus, cum ille mane surgeret, sanguine respersa ab intus adparuit;* ceu id infra erit indicandum. Leguntur denuo superius indicata

(a) Lib. v. cap. xxxiv. fol. 241. vbi eam intelligit autor Arvernæ partem. quam etiam nunc Limaniam adpellant.

cata signa (a) vna cum terræ tremore apud Andegauum, unde & muri vrbs Sueffionica corruerunt; addit auctor: *infra muros Burdegalensis opidi ingressi lupi canes deuorauerunt nequaquam homines metuentes: per calum ignis discurrere visus est, Vafatensis ciuitas incendio concremata.* Sic pariter ad phan. xxxii refert, *aquas extra solitum inualuisse, & tantam inundationem Sequanam Matronamque circa Parisius intulisse, vt inter ciuitatem & Basilicam S. Laurentii naufragia sæpe contigerint.* Sic & ante phan. xxxiv grauis locustarum vastatio in prouincia Carpitania obseruata fuit (b), vt non arbor, non vinea, non filua, non fructus aliquis aut quicquam viride remanserit, quod non à locustis euerteretur. Itemque *lues magna, quæ maxime apud urbem Narbonensem validius defæuiebat, & iam tertio anno, quod ibidem adprehenderat populos reuertentes a fuga graui hæsit morbo, consumti sunt; quo malo insuper Albigenis ciuitas laborauit.* Locustæ etiam ex Carpitania hoc anno prægressu ad spatium, cuius centum quinquaginta extenditur millia longitudo, latitudo vero in centum millibus determinatur: mense Ianuario rosæ visæ sunt: circa solem circulus magnus adparuit, diuersis coloribus mixtus: pruina grauitè vineas exvffit, tempestas & grandines, siccitas immensa fructus consumpsit. Arborea quæ mense Iulio poma protulerunt, mense Septembri fructus alios dederunt. Morbus pecorum iteratus inualuit ita, vt vix quicquam remanserit. Tales etiam flores tempore extraordinario productæ, pharum illam magnam ph. xxxiv præiuerunt.

Quemad-

(a) L. VI. c. XXI. fol. 295.

(b) An. DLXXXIV. lib. VII. c. XLIV. fol. 320.

Quemadmodum igitur STURMIVS (a) terræ motus antecessisse dicit, aliquando comitata esse meteora ignita, solis obnubilationem, puteorum, fontium turbationem &c. itemque quadrupedum auiumque secessionem &c. ita & vice versa hæc singula antecedere & comitari poterunt ex GREGORII nostri relatione coruscationes.

§. XXIII.

IV. obseruamus, *hac omnia non solum dicta phænomena præcessisse vna cum aliis, quæ alibi ad ann. DLXXXVI, DLXXXVII, DLXXXIX & alios vbertim leguntur, & nos ob breuitatis studium omittimus, sed etiam immediate secuta fuisse*, veluti coruscationum pedissequas, vti quidem arbores intempestiue florentes, frondes nouæ, hiems valida, flumina vltra modum excurrentia, pluuia, grandines, venti & alia (b). Præsertim in hoc sensu accipienda sunt quæ phæn. XLVII illud secuta sunt (c), & mox nouum indicarunt, nempe magnæ hoc anno pluuia, amnes littora excedentes, & propinquas segetes ac prata operientes: vbi & *vernales astiuique menses tam inrigui fuerunt, ut hyems magis putaretur, quam æstas*; itemque cap. XXIV leguntur duæ hoc anno insulæ in mari diuinitus incendio concremata, quæ per dies septem cum hominibus pecoribusque consumptæ subuertebantur. Nam, addit, *qui in mare confugerunt, & se in profundum præcipitarunt in ipsa, qua mergebantur, aqua consumebantur: grauiorique supplicio, qui non confestim mittebant spiritum, urebantur, redactisque omnibus in fauillam, cuncta mare operuit.*

F

Quæ

(a) L. c. phæa. XIII p. m. 558.

(b) conf. fol. 516.

(c) Lib. VIII & XXIII fol. 395. conf. cum cap. XVII fol. 390.

Quæ subsecutæ fuerunt coruscationes heic pluribus describuntur, & iam supra sunt indicatæ.

§. XXIV.

Obs. v.

Prout insuper terra motus & meteora ignita non raro, obleruante s t v r m i o (a), exceperunt pestes, infectiones, famer, seditiones & id genus multa: ita & illud ex. gr. phan. xx tanta excepit hominum strages, vt nec numerari potuisset, quanta ibidem fuerint, ceu autor refert (b), legiones; numerata etiam fuisse quadam dominica in vna B. Petri Basilica trecenta defunctorum corpora. Erat & ipsa mors subita; nam nascente in inguine aut in ascella vulnere in modum serpentis, ita insciebantur homines illi a veneno, vt die altera aut tertia spiritum exhalarent. Vt alias circumstantias, nubilum cœlum, annonæ caritatem, validos imbres, hominum rebelliones, bellum atque alia taceamus, quæ subsecuta fuerunt. Præter alia etiam ad Phan. xxvii & illum terræ motum atque sonitum superius §. xxi indicatum, leguntur; nempe circa Bituricam ciuitatem pergrauēs grandines, lues grauissima, dysentericus morbus per Gallias pene totas, & valida cum vomitu febris, venumque nimius dolor, caput graue vel ceruix (c). Ea vero quæ ex ore proiciebantur colore croceo, aut certe viridia erant: a multis autem adferebatur venenum occultum esse. Rusticiores vero corales hoc pusulas nominabant, quod non est incredibile, quia missæ in scapulis siue cruribus ventosæ, procedentibus & erumpentibusque vestis, decursa sanie multæ liberabantur: sed & herba, quæ venenis medentur, potu sumta plerisque præsidia contulerunt. Dicitur infirmitas hæc

(a) L. c. p. 558.

(b) L. c. fol. 172.

(c) Libr. v. c. xxxv. fol. 243.

hæc a mense August. initiata, paruulos adolescentes abripuisse. Quam dein cœlum ardens secutum, & cum hoc fluuiorum inundationes, venti concurrentes, itemque cometa, denuo lues grauis & alia.

§. XXV.

Neque tamen hæc secuta antiquitus leguntur coruscationes, tanquam primarias causas; multo minus censendum est, ac si omnes æque regiones, quæ prædicta phænomena cœlestia obseruarunt, etiam istiusmodi malis mox fuerint afflictæ: quandoquidem ex plurimis fere exemplis contrarium patet. Vbi interdum angustior tantummodo regio hinc inde tales e. g. morbos experta est, ex causis insuper aliis, ad eundem prope modum, quo vnus rei plures rectissime adsignare possumus & debemus: interdum profus nihil istorum malorum legimus. Vnde sane non minori æque iure coruscationes quantascunque, in se consideratas ac solas, pro morborum causis habemus, quo alibi GREGORIUS auem illam Corydalum, quam alaudam vocat, inter prodigia refert, quæ in vigiliarum matutinarum festiuitate luminaria exstinxit (a): quod ridiculum prodigium prædictam §. XXIV. hominum stragem ibidem excepit. Imo regiones illæ septentrionaliores, vbi quotannis eiusmodi luculæ adparent §. XVIII, præ aliis regionibus versus austrum maxime sitis, ideo esse feliciores inter omnes constat, quod raro admodum sæuientibus morbis vel contagiosis infectionibus sint expositæ. Sed hæc modo ex antiquitate obseruare voluimus, ne quotiescunque tales videmus coruscationes sub septentrione, a parte lactei circuli, *ventos istos, & astum & siccita-*

Concl. 172.

F 2

cita-

(a) Lib. IV. cap. XXXI. fol. 172.

citatem, & mortes veluti a principio solo venire dicamus cum VOLATERRANO (a): interea hæc singula nos ad præsens quo continemur, ævum transire iubent. Sit igitur

SECTIO II.

IGNES COELESTES NOSTRO AVO VISOS,
ISTORVMQVE OBSERVATIONES
SPECIALES SISTENS.

§. XXVI.

QUOD igitur nostri ævi coruscationes boreales attinet, sapius omnino instar Phari cum multorum admiratione nostrum hemispharium illustrarunt; quibus etiam explicandis viri doctissimi fidem suam & studium non denegarunt. Ea propter denuo libet ex horum tantum observationibus in ipsa phænomena, effectus & circumstantias præcipuas sedulo inquirere, quæ demum genuina in rerum naturalium cognitionem penetrandi methodus est, indeque collegere observationes; quæ demum cum prioribus phænomenis collata, nos, quid in hac re statuendum sit, certiores reddent? Licebit autem tanto felicius, quod ipsi hæc phænomena maximam partem intuiti sumus. Ne autem longius excurramus, statim cum sæculi currentis anno VII facimus initium, quem duo lumina Borealia notabilem reddunt, unum nempe inter 1. & 2. Febr. Hafniæ visum (b) & alterum d. VI. Martii observatum Schonbergæ in vetere Marchia a Cl. SEIDELIO, itemque a B. KIRCHIO, observatore Regio Berolinensi. In triplici hac descriptione ar-

ibid. I.

(a) In Comment. Lib. XXXIIX. f. m. 1421.

(b) Conf. Miscell. Berolin. Part. II. Obs. VIIII. p. 131.

cus vespertino tempore lucentes deprehendimus & quidem in plaga septentrionali, ita, vt primus hor. xi exortus, ab initio simplex adparuerit, mox altius surgens, secundum suam vniuersam longitudinem inclarescere coeperit, & circa horam dimidiam supra xii mam arcum nouum supra priorem monstraerit cum plana superficie. Circa horam primam, lucidi quidam radii, tanquam trabes in altum, eiaculatione quadam se elevabant, nunc longiores, nunc breviores, plerique per lineam rectam ascende-
 debant, alii huc illuc nutare videbantur. Reliqua l. c. possunt legi, praesertim quia fere quoad omnia cum nostro phanomeno, infra describendo, conueniunt. Addit ta-
 men B. ROMERUS, die i. Martii tale meteoron in eadem caeli regione, sed non adeo regulare, vt superius, visum fuisse, id quod schematismo illustrat; cui & illud d. 6. Martii addit, quod tamen pariter irregulare ipsi adparens, cum radiis plerisque ad supremam caeli regionem pertinentibus, post breue tempus disparentibus
 aliisque in locum eorum succedentibus, caelo mox nebulis & nubibus tecto, penitus disparuit. Insuper addit, praesentem magis aeris statum, quam futurum, indicare phanomenon, nec semper succedere, quod quidam volunt, aestate serenitatem, hieme frigus consequi. Dolendum tamen est, talem aeris statum parum adeo curari, multo minus cum proxime semper antecedaneo & futuro conferri a scriptoribus; reliquas circumstantias infra respiciemus.

§. XXVII.

Anno c1513ccviii & sequenti, nihil tale quid obseruatum fuit, praeter quod vtrumque notabilis illa & praevalida hyems iunxit, quam vel solis ventis borealibus inualuisse obseruauimus (a) adeo quidem, ut tunc omnem

F 3

(a) Conf. dissert. nostra de frigoris h. an. causis.

qua ex. gr. Lissa Polonorum a die inde 29. Julii anni. *Phan. IX.*
 ΕΙΩΘΕΙΧ. ad d. 28. Octobr. homines 1990, vt &
 alibi ex. gr. GEDANI circa mensem Septemb. 32000.
 interiisse dicuntur (a); nec tempestates, tonitrua & *Phan. X.*
 grandines hic memoramus, quibus Constantinopoli &
 alibi multi homines interierunt & ædificia multorum
 fuerunt consumta. (b) Eodem quoque anno die 8. No- *Phan. XI.*
 vembr. hor. 11. noct. Viennæ globus igneus in cælo vi-
 sus est, qui cursum suum tanto splendore continuavit, vt
 tota aula inde illuminata fuerit; siquidem Augustiss.
 Imperator tunc ad mensam sedens, per fenestrarum or-
 bes ipse phænomenon instar fulguris intuitus est. Apud
 Venetos quoque terræ tremor eod. mense d. 27. hor. 6.
 cum nonnullorum infumibulorum in ædificiis concussione
 obseruatus. Vbi apud nos tempestas tunc erat nebulosa
 & pluuiosa therm. lineam 16. vix attingente. Mense *Phan. XII.*
 Decembri tonitrua gavia recensēbantur, quæ Romæ S.
 Petri templo permagnum damnum intulerint; vt &
 grandines magnæ, quæ d. 22. Schlesvicensē territorium
 afflixere: apud nos contra magnum frigus obtinebat,
 vt d. 31. Decemb. thermometr. 203. lineam, moxque d.
 1. Januar. ΕΙΩΘΕΙΧ. lin. 214. & d. 5. Januar. 223. lin. at-
 tingerit, vnde etiam sequentibus diebus paulisper modo
 remisit, modo succrevit, vt parum ab intensissimæ hye-
 mis frigore abfuerit.

§. XXVIII.

Per instans tempus vernale & æstiuum sæpius ventos
 mirati sumus inferiores, parum cum superioribus conue-
 nientes; vnde & sæpius optauimus, vt istorum frequen-
 tior habeatur ratio: pestis etiam hinc inde exorta fuit.

Autu-

(a) Conf. cl. Hübneri Lex. Geogr. p. m. 502.

(b) Conf. Fama Europ. Part. 95. p. 864.

Phan. XIII. Autumnus maximam partem apud nos erat pluuiosus, non nisi variabiles exhibens tempestates, præsertim vero d. xxvi. mense Novemb. hic Gießæ notabilem coruscationem Borealem obseruauimus per modum arcus, quam Acta Erud. Lipsiensiâ descriptam continent (a); quantum etiam ex ephemeridibus meteorologicis nostris colligimus, dies parum fudi, cum frigore tamen notabiliore secuti sunt ad ann. vsque c101000xi. Huius etiam cum initio ex relationibus publicis, quibus tamen vix hac in re fidem habemus, percepimus, Olmutii apud Moravos d. viii. Jun. ab hor. xi. noctur. & sic deinceps a multis hominibus visam fuisse crucem lucentem in aëre. Ab hoc tempore nullam per diuersos annos legimus coruscationem; unde & Ph. xx. veritas eo magis patet, quo talis uno tempore frequentiores indicauimus quam altero, imo quoque vno in loco frequentiores esse, si, quæ §. xviii. indicata sunt, huc referimus, nemo non fatebitur: modo vulgares rumores de cometis, deque aliis anilibus figuris cœlestibus, quas interdum nouellarum public. integræ paginæ continent, non respiciantur. Siquidem a plebeiis & timidis hominibus ita pinguntur pro cuiuslibet affectu §. ii. atque finguntur, quæ ideo a prudentioribus merito hodie reiiciuntur.

§. XXIX.

Phan. XV. Inter omnes notabilis admodum est annus c101000xvi. non solum ob eiusmodi coruscationes aliaue aëris symptomata, sed & ob tempestates varias. Fuerunt nimirum dies inde a 1. Jan. apud nos niuosi & tristes, sed insimul præter modum fere rigidi, vt nonnulli cœperint istos comparare cum illis, quos rigidissimus ille annus seculi nonus §. xxvii. exhibuerat. Vbi omnino dolemus, tunc adhibiti

ther-

(a) Ad mens. Jul. c101000xi, p. 325.

thermometri interitum, quo plenior comparatio institui
 posset: interea ex beneuola communicatione Cl. MEN-
 ZERI Hamburgensis Mathe. amici æstimatiff. talem ad-
 dere iuuabit, cui nostram subinde adnectimus

Januar.	1709		Therm. 1716		Gießæ 1716	
	Barom.		Hambur.	0 I	Barom.	Ther.
1	65	--	82	--	30 6	40
2	68	--	81	--	-----	--
3	66	30	79	--	-----	--
4	60	--	78	30	-----	--
5	65	--	74	--	31 1	40
6	71	--	72	--	-----	--
7	75	--	76	--	-----	--
8	76	--	76	30	-----	--
9	78	30	78	--	31 3	44
10	80	--	77	15	31 8	40
11	81	--	79	--	31 7	39
12	85	--	76	30	31 3	33
*13	86	30	76	--	-----	42
14	78	--	75	15	-----	--
15	76	--	79	--	30 2	41
16	77	--	82	15	31 3	44
17	70	--	*83	30	31 1	54
18	78	15	80	--	31 1	56
19	80	--	75	--	31 --	55
20	70	--	72	--	30 5	57
21	76	--	72	20	*30 8	63

Vlterius continuare non libet: erat enim apud nos hic
 XXI dies rigidissimus, tristis, in horizonte rinoso undique
 humoribus & nebulis quasi cinctus. Zephyrus tunc ne
 quidem sentiri poterat; vnde & in istius presentia &
 tranquillitate differentiam a priori hieme cognouimus.

G

Remit-

Ph. XVI.

Remittebat frigus, nec ad illum gradum amplius veniebat, vtut subinde fuerit secuta serenitas, quam Barometrum cum suis inusitatis mutationibus notabilem prorsus faciebat. Nix etiam, quasi prima, demum 1. d. Febr. solvebatur, accedente modo frigoris noua intentione, modo remissione: quia maximam partem dies nebulosi erant, regnante fauonio. Qui tempestatis status quoque die xvii Martii apud nos obtinuit, quo integram Saxonia regionesque vicinae & illae, quae Septentrionem maxime respiciunt, extraordinariam lucem viderunt. Provocamus ad doctissimorum virorum scripta, imprimis quae Celeb. Hallensium Professor Math. & Phys. CHRISTIAN. WOLFFIUS, Consiliarius Regius, amicus honoratiss. (a) dedit, nec non Rud. CHRIST. WAGNERUS, Med. D. Mathem. & Natural. Professor Helmstadiensium celeberrimus (b), vbi coruscatio isthaec pluribus describitur.

§. XXX.

Ph. XVII.

Vtut autem de notabili hoc phaenomeno nihil in nostro Horizonte percepimus per §. XI, nec quicquam de lumine extraordinario audiuimus ex militibus, tunc in vallo vigilias habentibus, quos sedulo post primam ex Hassia inferiori die 21. Martii acceptam relationem examinari curauimus: nihilominus tot hominum obtur, in diuersissimis locis septentrionalibus existentium, con-

(a) In den Gedanken über das ungewöhnliche Phaenomenon, den 17ten März 1716/ des Abends nach 7 Uhr / zu Halle und an vielen Orthen in und aufferhalb Deutschland gesehen. Ed. 1716, item Tiguri in laudati Dn. SCHEVCHZERI Meteorologia Heluetica p. 50.

(b) In Erzählung der zu Helmstedt am abgewichenen 17ten März von 7 bis nach 12 Uhren zu Nachts gesehenen meteororum igneorum &c. Helmstedt c1716cxvi.

confirmatum est, vt longum foret omnium relationes
 perlustrare. Nec ita mirati sumus varios conceptus, quos
 sibi homines in diuersis locis, radios illos diuersi coloris ac
 motus §. XIX intuentes, formarunt, es seye als ein Regi-
 ment Soldaten nach einander aufgetreten / und abge-
 feuret / und nach der schwarzen Wolcken geeilet / *Ph. XVII.*
 und sich verborgen; Hierauf habe sich diese Wolcke
 von Westen bis gegen Norden gezogen / als ein Vor-
 hang einer gehaltenen Tragödien / conueniunt isthac
 cum phæn. XLVII §. XIX. da sonst der Himmel klar und
 heider / daß man alle Sterne von vrsa maiori habe se-
 hen können 2c. 2c. Idem ex Bremensi ducatu & inter
 alia referebatur als wann zwey Kriegs-Heere mit
 einander gestritten / und gegen einander aus klei-
 nen Gewehr gefeuert hätten / wiewohl sie keinen Knall
 gehöret. Amstelodamenses relationes sic se habebant:
 es habe sich in der Nord-See recht fürchterlich gezei-
 get / auf dem Eyland Veur habe es einige Strahlen *Ph. XIX.*
 von sich geworffen / wodurch zwey Häuser entzündet
 worden / id quod denuo cum ph. xv. Sect. 1. conuenire
 videtur. Addunt: In Engeland war Anfangs eine *Ph. XX.*
 sehr klare und helle Wolcke / in zwey Corpora gethei-
 let / aus N. W. und S. O. darauf die Gestalt eines
 Regen-Bogens / woraus um und um helle Strahlen/
 dabey auch blitzende Strahlen / ja gar große Klum-
 pen Feuer geschossen / welche / nachdem sie vergangen /
 einen schweflichten Dampf zurücke gelassen. Eadem *Ph. XXI.*
 fere ex aliis, mari Baltico proximioribus locis refereban-
 tur, e. g. von Danzig / daß diese Strahlen bis 2 Uhr
 nach Mitternacht gedauret / und fast um 8 Uhr / da
 zuvor ein schöner Tag gewesen / angefangen / der Him-
 mel wäre nach Norden / gleich als mit einem Blut- *Ph. XXII.*
 rothen

rothen Feuer / überlossen zu sehen gewesen / ganz
erschrocklich und Majestätisch. Man habe das lodren-
de Feuer in der Luft gehört; woben die nicht weit
entlegene See auch ein starck brausendes Getöse hören
lassen etc. quæ vltima etiam ex parte cum Cl. WAGNERI
verbis conueniunt ita scribentis p. 11. Anderwärts will
man dabey knastern und knallen / als ob viel tausend
kleiner Schüsse in der Luft geschehen / gehört haben /
vt reliqua & specialissima, nobis transmissa; taceamus.
Quæ omnia tamen in eo cum Cl. WOLFFII aliorum-
que (a) obseruatione conueniunt, ac si arcus adfuisset,
gleich ein Regenbogen / isque vel vnus coloris vel
compositi; hinc & Cl. WOLFFII ROMERI phan. SER-
DELII, KIRCHII atque nostrum heic Gieslæ cto cccx
obseruatum, illo etiam PEIRESKII nocte sequente d.
xiiiiam Septemb. cto cccxxi addito (b), pro solis &
certis obseruationibus habet (c) suisque doctissimis medi-
tationibus non immerito, ceu fundamentum, præstruit.

§. XXXI

Quæ tunc secuta sit tempestatum constitutio, fa-
cile ex nostris ephemer. meteorol. posset demonstrari,
puta apud nos per prædictum mensem parum constans,
& vbiunque mane sudum fuit, mox niues & pluias ye-
spera dedit; id quod per integram fere æstatem vidimus.
Adhuc etiam notabilia firmata ver exhibuit, globos ni-
mirum ex aëre delapsos ignitos, quo illud inprimis spe-
ctat d. xx Apr. per octiduum prope in nostro Horizon-
te a multis admodum hominibus & quidem in hac
ipsa

(a) Conf. Acta Erud. Lips. ad mens. Aug. cto cccxvi p. 257. sqq.

(b) Conf. Petr. GASSENDI Philosoph. Epic. p. 113. a LEIBNIZIO
in Miscell. Berol. recens. p. 138.

(c) Vti ipse vocat p. 12.

ipsa plaga Septentrionali visum (a). Notari insuper me-
 rentur, quæ ex Helvetia nobis d. 26 Martii perscribe-
 bantur: Das auß dem Burgundischen verlautet/ es
 seye von dem 16 huius des Abends zwischen 8 und 9
 Uhr ein Comet observiret/ folgendes Tages aber
 nicht mehr gesehen worden/ forte nihil aliud quam tale
 chasma fuit, ceu id quidem ex circumstantiis commu-
 nicatis patet. Mense Maio tempestates admodum erant
 variabiles, ventosæ cum grauioribus tonitruis; eadem
 quoque erant mense Julio, paucioribus exceptis diebus
 serenis, sub finem Nouemb. & Decemb. initium imbres ac
 pluuia per 14 dies continuabant, nec penitus cum anno
 MDCCXVII cessabant. Per integram æstatem graviora to-
 nitrua, & venti impetuosissimi per autumnum regnabant, qui
 tanti erant mense Decembri vt multi terræ tremorem in-
 de sensisse pro certo sibi persuaderent; parum nivis ter-
 ram tegebat, contra maris inundationes, quæ Septen-
 trionales regiones hoc & sequenti an. MDCCXVIII vexa-
 runt, nunquam non in hominum memoria erunt. Vt Ph. XXVI.
 nihil dicamus de insulis occidentis, interno motu hoc
 & precedenti anno diuisis, quarum una speciatim
 horrendo spectaculo inter fremitus, fragores & tonitrua
 cum sub, tum supraterraneo impetu, in auras euolasse
 fertur, obortis tenebris, igne tamen & flamma inter-
 micante, decedenteque, pluuia instar, subtilis puluere.
 Quæ vt cum Conclus. IV conueniant: ita & inte-
 gras immutatas insulas monstrant ab Honoratiss. Col-
 lega Dn. D. VERDRIEIO optime recensitas (b), vbi re-
 cte addit: *qui mutationes insularum illarum occidentalium*
 G 3 *expen-*

(a) Conf. Ephem. N. Curios. Cent. VII. p. 153.

(b) In diss. de Principiis & affectionibus essent. rerum natura-
 lium instar corollar. conspectui Phil. natural. ad. an. 1718.

expendit, de tempestatibus locorum illorum subterraneis, sub finem precedentis & initium huius anni, certior factus causas ventorum & maris motuum littori maris Germanici & illius incolis, adeo exitialium sine difficultate mente comprehendere poterit.

§. XXXII.

Annus ccccccix cum ipso Januario propemodum vernare solebat; niues erant leuissima, excepto die 27 Febr. quem mox frigus intensum excipiebat, sat diu durans. Graues etiam morbi praesertim dysenterici regnabant subinde, & calor erat mensē Julio ardentissimus, **Ph. XXVII.** adeo quidem, vt d. 20 Julii thermometrum 32 lin. ultra medietatem attingeret, quem si cum frigoris an. ccccccix grauissimi intentione §. xx comparare quis velit, ansam omnino habebit inquirendi vltius in statas fere tempestatum periodos. Erat autem aestus hoc & mensē Augusto ita magnus, vt etiam prata nonnulla in locis vicinis flagrauerint libere, nec syluae sic inultae manserint. Lahnus fluuius tam exiguus fluebat, vt sicco fere pede illum transire liceret. Hinc & ex Comitatu Clocestriensi referebatur d. 25 Nouembri daß verschiedene Bäume mit reiffen Kirschen / welche in dem Früh-Jahre ihre Früchte nebst mehr andern bereits geliefert / wie auch eine Quantität Aepfel-Bäume mit Sommer-Aepfel zum andern mahl getragen / welche alle vorher geblühet und neue Blätter getragen / (id quod ipsi in fico quadam, folia sua cum mensis Augusti initio deiiciente, eoque recens talia generante, cumque reliquis ficis diutius retinente, cum multorum admiratione heic Giessa experti sumus) gleichwie im Vor-Jahr geschiehet / und sind alle solche Früchte am Geschmack / Größe und andern Qualitäten von den ersten nicht im geringsten unterschieden

schiedenre. qui fructus vti non arte aliqua producti sunt, ita istorum prouentum soli calori predicto adscripserunt. Fuerunt autem huius alia adhuc, una cum tonitruis, fulgetrisque notabilioribus & cataractis praesertim in Sicilia, indicia: quae cuncta hyemalis tempestas vernalis & sic deinceps, an. c1010ccxx parum in consueta excipiebat, & continuata, hyemem an. c1010ccxxi mitissimam referebat. Januarii finis cum Februarii initio non nisi dies februatos & blandos dabat, nec etiam in regionibus nostris hyemasse visum fuit, vti alibi indicaui (a), dies etiam xv i i *Ph. XXVIII.* mensis liquore thermometri infra 20 lin. descendente, praeter spem serenus erat. Quare & auditoribus suator fui, vt mecum post horam statim sextam vesperi ad obseruandam φ rem & dein mensurendas mediante micrometro in orione fixarum distantias, in obseruatorium publicum adscenderent. Vbi vix dimidia hora post fere septentrionem versus mirabilis adparuit arcus quidam suppallidus, vndique in hemisphaerio splendentibus admodum, vna cum φ re, stellis fixis. Primus hic arcus sub initium vix absimilis adparebat illi, quem §. xxviii obseruauimus. Succrescens hic obscurum sub se continebat segmentum, cuius amplitudo adhuc succrescebat in parte tam occidua, quam ortiua. Horizon integer contra isthanc temporis rationem, antea indicatam, sat erat ab exhalationibus liber, vnde & talem primitus albuginem parum inter alios labores curauit: id quod etiam causa fuit, cur spectatores nullam ibi nubeculam suspicarentur, meque magis vrgerent, vt oculos eo dirigerem. Erat *segmentum obscurum*

Fig. I.

(a) In Act. Erudit. Lipsientibus Latin. mense April. anni currentis p. 157. vbi eadem verba indicaui, omissis tamen obbriuitatis studium nonnullis circumstantiis, quas heic praerere non libet.

scurum AB postea in plaga septentrionali = 10 gr. 50 min.

altum, & eius arcus subpallidus BC insuper = 4, 40.

Fig. II.

Post horam VII nouus adhuc succedebat arcus obscurior CD cuius altitudo cum prioribus seu AD erat ab

Horizonte = 19. Mox arcus vterque & lucidus & ob-

scurior, illud perpetuo continebat segmentum obscurum

& densum, id quod tamen nullum dabat nubis cuius-

dam signum? vndique enim transparebant stellæ fixæ quasi

faces, in tenebris magis lucentes. Neque stellæ istæ prius

adparebant, quam secundus arcus DE lucidior oriretur.

Interea in prædicto segmento obscuro passim surgebant

quasi luminosæ columnæ seu trabes, vti veteres supra

vocarunt. Erant autem, vt magis declaremus, nihil

aliud, quam radii subpallidi, in ordine vt plurimum pa-

rallelo exsurgentes, nunc scoparum instar diuaricantes,

Ph. XXIX.

qui in vna modo parte creuerunt, mox decreuerunt in

altera, & quasi dimicantes inuicem disparuerunt, ma-

iori impetu rursus adparuerunt, ceu velitantes hinc inde

currendo solent. Surgebant primo ex inferioribus locis,

quos mox relinquendo alii superius continuabant circa

arcus obscuri marginem, Erant nonnullæ columnæ ra-

diosæ, aliæ densiores aliæ paulo incuruata, sed hæc per-

inde vt obliquius pergentes, admodum raræ. Post hor-

VIII fere, tertius arcus DE sublucidus & amplior illis

prioribus BD & CD accedebat; qui omnes ita iunctim

altitudinem referebant AE = 24, 20. (Est enim error ty-

pographicus in Actis Erudit. pag. 158 vbi lin. 34. pro 40

20 legi debet 24, 20.) Extremus hic arcus sat erat fir-

mus, quem ne quidem columnæ s. radii e vicino obscu-

ro surgentes turbabant, nec nouus accedebat, nec vllibi

ab

ab horizonte amplior fiebat; quare ejus amplitudinem
 ortiuam a cardine Septentr. AG sumsi = 51° & occi-
 duam AF = 55° ; vt ideo totus arcus sc. iste major,
 qui reliquos & segmentum obscurum continebat ampli-
 tudinem haberet = 106° & altitudinem antea addu-
 ctam = 24.20 . Dignum est notatu, segmentum nigrum
 nullas exhibuisse stellulas, nec prius istas adparuisse,
 quam tertius arcus luminosus adparuit. Vbi demum in *Ph. XXXI*,
 parte tam nigri segmenti, quam arcuum optime trans-
 micare coeperunt, & quidem in parte occidua Cygni
 α , ξ & μ , juxta Bajori adpellationem; in ortiua parte
 stellæ tertiæ & quartæ magnitudinis transparebant, quæ
 etiam subinde micabant inter columnas dictas. Clarior *Ph. XXXI*,
 etiam & illustrior *via lactea* regio vicinior, cuius ita al-
 bugo fiebat maior, quocunque tales radii luminosi per-
 gebant. Postea superior arcus lucidus in parte occidua
 disruptus quasi videbatur, qui instar nebulae Androme-
 dam peræque albicantem, transcendebat, quem post
 hor. x radii ex ipsa plaga septentrionali sequebantur.
 Horizon septentr. non aliter erat illustratus, ac si luna
 esset in vicinia, quæ tamen, ceu aliunde constat, non
 potuit non longissime tunc abesse. Reliquæ horizontis
 partes non ita erant illustratæ, sed quasi vmbri subinde
 distinctæ. In eadem plaga horizontis septentr. ex obser-
 vatorio nostro 80 pedes rhinl. alto, omnia, etiam re-
 motissima ædificia potuerunt cognosci, inque his non so-
 lum tegulae & fenestrarum orbes, sed & in viis lapides,

§. XXXIII.

Ex meteorol. obseruationibus notamus thermo-*Ph. XXXII*,
 scopii liquorem per integram hiemem vltra 20 lin. non
 H venisse,

venisse, & hoc die 17 admodum sudo, infra hanc præter
 spem descendisse, vtut Baroscopium aëris immutatio-
 nem ac niuem prædicebat, quam etiam die sequente
 vidimus, integrum horizontem sine rigore aëris obtegen-
 tem. Non autem, quod in Actis Erud. ob breuitatis
 studium omissum, heic prætereundum esse censemus,
 nos omnes, qui obseruatorium tunc adscendimus, madi-
 dum & præter spem ingratum aërem, *eine feucht dicke
 Art der Luft / ambiisse*, ob quem auditores mecum
 fere animum adscendendi mutassent, nisi instrumenta
 cum sexpedali tubo, quo, vti dictum, orionis stellas metri-
 mens erat, fuissent exposita. In ipso opere, fateor me
 nunquam tubum tanta impatientia & inconstantia appli-
 casse, dum stellas prædictas, admodum scintillantes, vix
 continere potui, quod tamen adeo exiguo tubo alias fa-
 cillime potest, multo difficilius micrometrum Kirchia-
 num continui, quod cunctum, non nisi aëre inconstanti
 & vacillanti admodum, attribui. Ex eadem impatien-
 tia, quam in me, tam difficulter auscultante, spectatores
 videbant, multi ob aërem insimul ingratum secesserunt
 nec summa deinceps cum indignatione de notabile
 coruscationis obseruatione quicquam viderunt, parum
 illud magni Hassiaci PRINCIPIS, Astronomi maximi, ad Ty-
 chonem effatum cogitantes: *cælum suos nunquam fidos
 auscultatores frustrari*; imo frustrans, noui quid magis ne-
 cessarium suppeditare, quis inde negat? Quemadmo-
 dum vero nihil magis homines optant, quam vt futura
 præsciant: ita & quæsitantibus, nihil ex hisce coruscationi-
 bus, nimirum cum recensita huc vsque eiusmodi phæno-
 menorum harmonia collatis, certius prædicere valui,
 quam maxime futuram per integrum annum tempestatis
 inconstantiam, & frigus forte quam proxime instans.
 Ideo

nuo arcus, manente prædicta altitudine: neque hæc, ceu nuper cum ipsis arcubus succreuit, nec columnæ uti priores, erant adeo rectæ, sed fumi instar vacillantes.

Ph. XXXIV. Quid? quid arcus superioris extremitas tota quasi vacillare videbatur præ meris eiusmodi fumosis ductibus. Inter omnes vero trabes priores adparuit in septentrione AB illa major, supra & inferius radios spargens; disparente hac, statim noua adparuit in C, magis lucens. Impediebat autem, quod valde dolui, corporis infirmitas, quo ipse vix amplius continuare valerem obseruationem: interea quæ auditores, his rebus sat adsueta atque alii fide digni retulerunt, l. c. enarrata sunt. Est tamen notatu dignus ille post hor. XI visus magnus radius, & infra hunc obscuriori arcui insistentis globosum & crinitum quasi corpus C; fuerunt enim postea qui certo sibi stellam novam inde conceperunt, deque hac multa etiamnum verba faciunt. De radiis instar velitantium pergentibus l. c. diximus, quos inter notabilior est ille, qui admodum teli in

Ph. XXXVI. D columnam prædictam maiorem transiit; vnde vulgus sibi denuo imaginem crucis præ alta mente concepit.

§. XXXV.

Aëris constitutionem itidem loc. cit. indicauimus, diem nempe 1 Martii serenum, excepisse nubilum thermometro ad lin. 22. resurgente & Barom. ad 31: qualis autem subsequentes fuerint dies alibi diximus. Interim prætereunda heic non est egregia prorsus & quoad omnes fere circumstantias specialissima phænomeni huius descriptio, quam die hoc 1 Martii Darmstadii excepit, Vir Perillustris & Generosissimus, S. I. Liber Baro de LOEWENSTERN, Serenissimi Principis ac Nutritii nostri Clementissimi Consiliarius Regiminis intimus, nec non Consistorii ibidem Director, & Dornbergensis districtus Præfectus super-

premus,

premus, Patronus noster bonarumque artium stator gravif-
 fimus, & nobiscum benevole vna cum figuris elegantissi-
 mis, quas tamen h. l. exhibere haud potuimus, com-
 municavit quæ ita se habet: Ich sahe etwa eine viertel
 Stunde Abends nach 9 Uhr zum Fenster hinaus / und
 wurde gewahr / daß die Häuser in der Gasse / ja die
 ganze Luft so helle war / als wann der Mond scheinte;
 weilten aber nur 2 Tage zuvor / nemlich den 27 Februa-
 rii, das neue Licht gewesen / schiene mir diese Helle
 ohnmöglich von einem Mondschein / sondern vielmehr
 etwas auffserordentliches in der Luft zu seyn / gieng
 also an die andere Seite / und wurde sogleich am
 Himmel die Ursache dieses Lichts gewahr; Nemlich /
 es stiege gegen Mitternacht / gerade unter dem Zei-
 chen Cassiopeia, ein v. lit. A. dicker Regenbogen / ganz
 hell weiß und ohne andere Farben / und zwar nicht
 Circelrund / sondern etwas gedruckt / bey ganz klar-
 ren und gestirnten Himmel / ganz schnell in die Hö-
 he / es war am ganzen Himmel keine Wolcke zu se-
 hen / ohne daß dieser Bogen an der einen End- Seite
 (n. 2.) ein kleine dünne helle Wolcke / an der andern
 extremitè aber einen dunkelen Dampf wie einen Ne-
 bel hatte / (n. 1.) gerad in der Mitte über dem Bogen
 stunde erstgemeldtes Gestirn Cassiopeia, (n. 3.) auf
 diese Weise blieb der Bogen eine kurze Zeit still ste-
 hen / veränderte sich aber auf einmahl ganz schnell /
 (fig. B.) so daß man an statt des Bogens viele gerade
 feurige lange Strahlen in die Höhe steigen sahe / wie
 Raqueten / und unten waren unzehlig viele kleine
 Strahlen. Alle diese Strahlen bewegten sich schnell
 und oft gegen einander / so / daß die von der Seite (1.)
 gegen (2.), und die von (2.) gegen (1.) starck gegen ein-
 ander

Phan.
XXXVII

ander aber als aufrecht und gerade lieffen / und so bald sie auf einander traffen / verschwanden bald die von n. 1. bald die von n. 2. und kamen sodann von jeden extremis 3. 4. wieder neue kleine Flammen / gleichsam zum Succurs an / und traffen gegen einander wie zuvor. Darauf changirte sich wie (lit. C.) ausweist / die Flammen lieffen zwar schnell noch gegen einander / aber nimmer in der Mitte zusammen / sondern es zeigte sich in der Mitte gleichsam eine Oeffnung / die war stock finster / (lit. b.) aber doch keine Wolcke / dann man die Sternen dadurch sehen konte / und separirte sich diese Finstere von dem übrigen hellen Himmel wie ein schwarzer Nebel / indessen fieng es an bey a. öftters schnell zu leuchten wie ein Blitz. Dieses Blitzen continuirte auch noch bey (lit. D.) der vierten Veränderung / da die Strahlen bald lang bald kurz worden / und gegen einander / wie von zweyen Winden / ohnerachtet es ganz Wind still ware / getrieben / lieffen. Hingegen kam an statt des finstern Nebels in der Mitte ein hellscheinender starcker Dampf schnell und dick herauf gestiegen / wie ein Brand aus einem grossen Hauff / und dabey vermehrten sich / bald verminderten sich die Strahlen auf beyden Seiten. Es war auch das Verändern hernach so oft und viel / das sich das Phänomen bald wie A, bald wie B, C, oder D. präsentirte / und war das changement so schnell und wunderbar / das es nicht zu beschreiben / es sahe die Farb an sich blasweiß / hatte aber keine feurige Farb / doch war es absonderlich in denen Strahlen oft heller als das andere mahl / und war sonderbar zu admiriren / das die Strahlen alle aufrecht gegen einander getrieben wurden / wie aufrecht ragende Lanzen /

Phan.
XXXVIII.

Phan.
XXXIX.

Phan. XL.

gen/ und zwar als wann an jeder Seite ein aparter
 Wind gegen den Mittel-Punct wehete/ dann so bald
 eine Flamme gegen die andere in die Mitte kam/ so
 verschwand sie. Ich habe diesen wundervürdigen
 Veränderungen bis gegen 11 Uhr zu gesehen/ da hör-
 ten endlich die Flammen und vieles Bewegen auf/
 und stellte sich (lit. E.) gleichsam die erste Figur des *Ph. XL1.*
 Bogens wieder dar/ doch war er unten nicht mehr
 wie lit. A. von der Luft separirt/ sondern die Helle
 von dem Bogen verlohre sich allgemach gegen dem
 Horizont hinunter/ und in dieser Figur senckte sich die-
 ses Phänomenon (welches an sich von einem extremo
 an das andere zu rechnen/ nicht von seiner Stelle
 kommen/) allgemach wieder nieder/ wie es Anfangs
 in die Höhe gestiegen/ doch viel langsamer/ und ver-
 lohre sich endlich gegen 12 Uhr völlig.

§. XXXVI.

Quomodo aliis in vicinia, & quidem Francofurti
 talis coruscatio adparuerit, pluribus describit Praclariss.
 HEYSON, Gymnasii ibidem Collega (a), qui inter alia
 de priori phanom. d. 17--18 Febr. refert, daß kaum
 sich der Nord-Schein in dieser trüben Wolcke eröffnet/
 so habe in den übrigen trüben Wolcken es angefan- *Ph. XLII.*
 gen zu wetterleuchten/ und in wehrenden solchen Blit-
 zen wären zwey helle Bogen geworden &c. De alio d.
 1 Martii a Cl. KECKIO, Gymnasii ibidem Collega, refer-
 tur, daß er eine sonderbare Bewegung des Himmels/
 und grosse aufwärts steigende Feuer-Flammen gese- *Ph. XLIII.*
 hen/

(a) In der kurzen Betrachtung über zwey Phänomene oder
 Luft-Geschichte / Edit. Francofurti ad Moenam 1721.
 pag. 38 & 41.

hen/imo addit, vigiles obseruasse præcedentem sonum eiu
 vernehmlich Geziſch. Quæ in Saxonia viſa ſunt, Act.
 Eruditorum (a) & alibi ſcripta peculiaria pandunt.
 Vltimam quoque phanom. figuram Norimbergæ viſam,
 ſpecificè deſcripſit Jo. LEONH. ROSEIVS Math. & Aſtron.
 Cultor egregius, vna cum fratre ſuo Phyſico ac Medico in
 Toſcânia Celeberrimo, qui pariter arcum viderunt, ſed
 pauliſper depreſſum & variabilem (b).

§. XXXVII.

Ph. XLIV.

Quod inſecutam tempeſtatem attinet, generatim
 conuenit cum illa §. xxxi deſcripta. Erant inſuper me-
 ſe Martio rariffimæ nives, quas d. 14 ſerenitas cum nota-
 bili Thermometri deſcenſu ad 28 lin. & hanc poſt dies
 nonnullos pluuiæ exceperunt. A die 1 Apr. liquor therm.
 primitus vltra medietatem pergebat, quo die ab hor. 6
 ad 9 matut. fumus quaſi integram & ſolam plagam ſepten-
 trionalem tegens, obſeruatus fuit, veſperi vero hor. 11
 lucentes admodum nubes ibidem adparuerunt, vt omnes
 mecum nouam lucem augurarentur. Fuerunt quoque
 hoc meſe grauiffima tonitrua, quæ omnia ideo fere
 omnes rerum naturalium curioſiores mirati ſunt, quod
 heic per integrum annum à ſeptentrione venerunt, nec
 curſum unquam alium quam orientem verſus continua-
 runt. Maius denuo, vt an. §. xxxi variabilis pluuiioſus,
 rigidus, ac ex eadem ſemper plaga ventofus fuit. Qui-
 bus mecum conſideratis, ſapius, imo ſapiffime dixi:
 hunc annum prorfus non eſſe illi prædicto c1010ccxvi
 abſimilem. Et, vt tandem ad concluſiones ſpeciales pro-
 miſſas properemus, ſi vnquam, ſane tunc & obſeruatio-
 nibus

(a) Conf. meſ. Apr. an. c1010ccxxi p. 161 & alibi.

(b) In der Beſchreibung des Nord-Scheins. Nürnberg
 1721. pag. 5.

nes inter §. xxxi i vera prædixi, non ex vanis & astrologi-
 gicis, sed ex veris tempestatum reuolutionibus, & quidem
 primo *per integram æstatem, & sic forte deinceps, admodum*
variabiles instare tempestates, varia morborum genera, terræ *Concl. I.*
motus & alia quæ Deus avertat! Testes heic volo omnes
 ac singulos, qui & mihi tunc in obseruatorio adfuerunt,
 & mecum de eiusmodi coruscationibus visis vel coram,
 vel per literas locuti fuerunt, istorum autem quam plurimi
 fuerunt; hi modo euoluant domi, ac relegant quæ re-
 sponi loco dedi. Eiusmodi tempestates quoque per inte-
 gram æstatem variabiles potuissemus ex obseruationibus
 meteorolog. monstrare, sed breuitatis causa ad omnium
 consensum provocamus, quæsitando libere: an unquam
 tot, tamque citas aëris tempestatumue mutationes experti
 sint, quales ad hunc vsque diem experiuntur? an non
 vno sapius die æstum solis vix tolerabilem, & eodem, mox
 e septentrione surgentibus nubibus ac ventis, frigus mi-
 rati sint? Vnde sane non possunt non in corporibus vi-
 ventium variæ ac periculosæ mutationes sentiri, id quod
 tamen aliorum curæ relinquimus (a). Cogitent modo
 omnes Galliam, & in hac per omnia hominum viscera
 sæuientem, doctissimorumque ibi Medicorum curas lu-
 dentem pestem. Cogitent inaudita, vti hi vocant, mor-
 borum genera: conferant hæc cum morbis horrendis,
 qui olim coruscationes secuti & a nobis §. xxiv adducti
 sunt, & sic non amplius forte inauditos vocabunt: Deum
 omnes & seipfos cogitent! Tales autem morbos non ali-
 ter coruscationibus adseribant, quam vti eos *SIVRMIVS*
 terræ motibus adseribit *Concl. V.* multoque minus illas solas
 I inepte

(a) Conf. Elegantem diss. de aëris intemprie multorum morbo-
 rum causa D. FRID. HOFFMANNI celeberr. Medici Hal-
 lensis an. cioræccxy habitam.

inepte istorum causam per Concl. vi faciant. Quod tonitrua & terræ motus hoc tempore visos attinet, ad Basileenses tantum prouocamus, qui suum nobis periculum sequentibus exposuerunt, d. 9. Julii matut. habe sich ein Erdbeben mit einem schröcklichen Getöse conf. §. XXI angefangen / da man von 1673 dergleichen hier nicht gemercket / auf beyden Seiten des Rheins / in der Marggraffschafft Baden &c. Alia exempla heic tacemus, atque omnes ac singulos naturæ consultos quasi publico rogitamus nomine, velint seduli esse impofterum aëris & tempestatum obseruatores: sic omnino dictis & dicendis adhuc conclusionibus nostris demum adfient, qui vltra decem annos tales obseruationes indefesso studio instituimus, nec semel albuginem versus septentrionem, 32 gr. nunquam excedentem, mirati sumus.

§. XXXVIII.

Concl. II. Ex horum insuper collatione *novas hoc autumno visas coruscationes pradiimus.* Sic enim dies 7. 8. 9. 10. 12 mensis Septembr. admodum sereni erant, quos die 13 pluuia excipiebat, imo etiam hora 10. nocturn. e septentrione diescere, alibi micantibus optime stellis, incipiebat.

Ph. XLVII. Nullus quidem arcus conspiciebatur, sed totum istius spatium arcuatum, & nuper obscurum ad vrsam vsque maiorem, erat illustratum conf. phæn. XLVI, nec ventus vllibi nec radii. Thermometron ad 5 lin. descendebat & postero die ad lin. I infra medietatem, diem valde ingratum cum Barosc. exhibebat. Die 16 septentrio hor. IX

Ph. XLVIII. denuo ita respenduit, vt idem illud spatium d. I Martii magnum lumen sine arcu exhibuerit cum radiis, mox tamen desinentibus. Dici autem non potest, quantum timorem hac cœli facies hor. XII, & deinceps hominibus iniecerit, in campo vigilantibus, quibus integer horizon illustra-

lustratus est, radiis ad verticem vsque vti §. xxxiv per-
 gentibus. D. 25 Septembr. denuo hæc plaga illustrata
 adparuit hor. ix vsque ad xi, vbi nubes spissiores, quod
 valde erat notabile, omnem hunc splendorem transibant; *Ph. XLIX.*
 illæ tamen ab istoc optime potuerunt distingui, quem per-
 grati & amœni dies excipiebant Thermometro ad lin. 30
 ascendente & quidem hoc ipso die 28, quo hæc scribi-
 mus, quemque rigor nocturnus secutus, therm. recedente
 ad lin. 5: hinc denuo citam mutationem notamus. Ex *Concl. III.*
 his tertio colligimus *tales coruscationes nulli planetarum adspe-*
ctui astrologorum more, adscribendas esse, id quod ex omni-
 bus huc vsque adductis phænomenis facile demonstrari
 possêt. Potius id cunctum aëris, tunc præsentis constitu-
 tioni Ph. iv Sect. 2 adscribendum est ita quidem, ut quo-
 tiescunque nubes adsunt, has coruscationibus longe infe- *Concl. IV.*
 riores esse statuamus, licet ex altitudine vnius nubis ad om-
 nium pronuntiari nequeat (a): siquidem nos in præsentis
 tales e septentrione præter volitantes, vltra 1500 passus al-
 tas non inuenimus, vtut FROMONDVS nubes ad 8 mill. extol-
 lat (b). Has autem posse cum ventis, vel, si etiam non ad- *Concl. V.*
 sunt, cum causis aliis in ipso aëre crassiore motum efficere
 tremulum, nemo non ex phæn. xxxii concedet, sicque
 lumen vmbra distinctum in horizonte exhibere, quale no-
 bis Cl. Dn. ZUMBACHIVS de KOEFELD, Mathem. Cassel-
 lanus, in litteris d. 22. Febr. ad nos datis, vidisse refert.
 Qui motus in vna mundi plaga tanto esse debet ma- *Concl. VI.*
 ior, quo aër illi vicinus, accedente calore, magis fit in-
 quietus vel altior calore, vel depressior frigore. Vnde
 denuo vnum idemque phænomen. in diuersis horizon-
 tibus aliter potest adparere. Quo altius ab horizonte *Concl. VII.*
 I 2 eleua-

(a) RICCIOLVS in Geogr. Lib. vi fol. m. 222. (b) Lib. i Me-
 teorol. c. 1.

eleuata est coruscatio, eo etiam illustrior vel saltem a pluribus videbitur; id quod ex §. xxxiv patet, vbi coruscatio die 1 Mart. differt ab illa d. 17 Febr. grad. 7 min. 30: mirum itaque non est, si a pluribus illa visa fuit. An autem sicuti secundum cuiusuis loci latitudinem, ita & longitudinem respectu alterius id in eodem phanomeno valeat, & quo vsque valeat? dignum omnino vltiori disquisitione esset. Potuissemus enim exinde tandem cognoscere, vtrum forte circa vniuersam terram ad vrsam vsque maiorem semper vel vltius, talis coruscatio sentiat, vti nos prope coniecturamus, indeque complures veritates nobis certo promittere, vel saltem certius indicare, quam alta quævis coruscatio adparuerit? Ponamus enim regionem aliam e.g. Toscanam, in qua 1 Mart. idem phan. visum stutuimus, quæ iuxta RICCOLVM remota 3, 20; fit semidiam. terræ iuxta CASSINVM = 19695530 pedd. Paris. tunc saluo calculo Trigon. altitudo illius phan. fuisset = 23362 istorum pedd. i. e. parum vltra milliare Germanicum. Sed tamen ne limites differtationis transgrediamur, sit

SECTIO III.

SPECIALISSIMAS NONNULLAS CONCLUSIONES CVM CAUSIS ET QVÆSTIONE, AN CORUSCATIONES PRÆDICI QVEANT BREVIIVS SISTENS.

§. XXXIX.

*Conclusio
Specialissima*

ANte omnia heic, quam ad ipsas recensitorum causas exponendas deueniamus, necesse est pramonere nos libere philosophari; vnde nec aliorum optimorum virorum sententias improbamus, nec omnem deponimus spem

spem, fore nonnullos, qui nostram forte hanc mentem non penitus improbare queant. Nam constat, præsens quantumcunque argumentum suis vnice initi obseruationibus §. xxvi; ideo non immerito ex illis, colligimus quæ Sect. II doctissimorum virorum studio & obtutu probata sunt, ita esse comparata, vt si nostrum systema non placeat, hoc tamen certissimam nobis ausam & spem futuri & certioris inueniendi Coruscationum Borealium præbeant. Imo saltem non in congrue inde horrendas ignium cœlestium facies æstimare licebit, veluti sunt illa a §. v collecta e. g. hominum, animalium diuersorum, nauium, aliarumque rerum a collectoribus mire efficta & picta phasmata *Kriegs-Deere / Todens-Röpffe / Särge / feurige Reuter* &c. quæ omnia nec ordine prædicto & ne quidem figillatim examinare libet: quandoquidem illorum examen ex ipsa subinde instituta censura Sect. I. & dein ex Sect. II. collatione institui potest. Accedit mediū aui homines prætimidos non nisi gentilium commenta habuisse in oculis, vixque aliter eiusmodi phænomena nominasse, sicuti nos aliter (a) non potuimus in Sect. II ph. xviii, xxix &c. Quod GREGORIVM attinet, quem §. III & xv præ aliis elegimus, vulgo scriptor fabulosus audit, forte ab dicendi rationem tenebricoso seculo magis, quam viri dignitati aptam, ex eo sane capite, quo eius obseruationes non solum generatim, sed specialissime quoque quoad temporis §. ix, xi coloris, figuræ aliarumque rerum circumstantias, a §. xv recensitas, cum nostris Sect. II. conueniunt: id quod rigidiores mediū aui censores & nasuti critici, vt plurimum rerum natura

*Resol. gener.
Sectionis I.
phan.*

I 3

tura

(a) Teste Celeb. WOLFFIO l. c. p. 28.

Ph. VI. VII. turalium ignari sibi bene notent (a). Idem quoque de nubibus & virgis sanguineis, de crucibus purpureis, gladiis, hastis, maculis & coloribus diuersis in sole & luna, sentiendum est; quæ cuncta nec illis perceptu erunt difficiles, qui de macularum doctrina, hodie quam optime exulta, itemque de parheliis §. VI I penitioem habebunt cognitionem.

§. XL.

Quoad reliquas circumstantias ignium cœlestium speciatiim subinde Sect. I. indicatas, de his nunc in coruscationum consideratione ipsa erit sermo; quarum causas præter has obseruationes & conclusiones Sect. II. (b) adhuc aliæ scientiæ, veluti principia specialissimarum conclusionum nobis promittent, & quidem I Globum terraqueum, qui tot cavitatibus, & cryptis pollet, undique varias exhalationes ob internum æque ac calorem solarem edere, vt ideo rectissime globus terra-qua-ign-aëreus dicatur. Prout vero res hæc in se vera est, ita & II dicimus aërem non tam crassioem, quam subtiliorem, qui tanto est liquidior & splendidior illo, quo altior

(a) Defensionem viri in se suscepit alias RVINARTVS, qui inter alia in præfat. §. 65 dicit, miracula Secculi VI, quo Gregorius vixit, frequentiora & magis necessaria fuisse, quam reliquis. Sed melius fecisset, si *miraculorum* requisita penitus determinasset, & quantum ista a *mirandis* distent indicasset: interea de rebus prædictis fere nihil contra censores profert.

(b) Sequimur in hac methodo Celeberrimos viros, STVRMIUM atque WOLFFIUM, qui vltimus in tract. §. XXIX allegato RÖMERI, SEIDELII, KIRCHII &c. atque nostras præsertim heic Gießæ institutas obseruationes, in monstranda coruscationum natura vnice, veluti certa principia sequitur.

altior est, globum circumambire, aquæ instar circumfluere, istius propemodum figuram induere, inque illum, quod inter præcipua est, exhalationes prædictas grato nisu refundere. Sunt autem III tales exhalationes in diuersis terræ partibus diuersæ, vti aqueæ, salinæ, sulphureæ, nitrosæ, terreæ &c. vel simplices, vel invicem commixtæ, qui aëris, ad 4 mill. germ. adscendentis, regionem (a) adimplent. Quod IV aërem in se talem, & eius particulas cum æthere attinet, certum est istos radios, aliunde venientes repellere, & speculi vel aquæ instar reflectere; & id quidem tanto felicius atque citius, quo minus istas commixtæ exhalationum partes tangunt. Prius nos docet radius solaris in cameram obscuram admissus, qui particulas in aëre volitantes monstrat, ingenti numero ad oculum nostrum, veluti in speculo reflexas; prout vero istæ sensibiles adhuc sunt, ita id ipsum de minimis etiam concedi poterit: posterius sol, alibi nebulam discutiens, indicat. Solet autem aqua in se, ex omnium confessu spendere instar speculi, & circellos tales a motu edere in stagnis aut fluviis, hos, quoties oblique respiciuntur, imo mare noctu splendere & lucere, præsertim si fluctus sint vehementiores, præsentem tempestate, VARENIVS monstrat (b). Interea V aër serenus est; quia plures habet particulas siccas, quas vel solum pneumaticum sclopetorum genus, in quo exploso aër, antea compressus & ita condensatus, vt vix sexagesimam prioris aërei spatii partem occupet, nihil humoris relinquit; etiam VI libere in plaga septentrionis condensatus, & serenus manet. Patet hoc ex proficiscentium relatione, qui eo tempore, quo sol non omnino oritur, aërem valde serenum nihilominus obser-
varunt?

(a) Conf. Elementa nostr. Geograph. Sect. II.

(b) In Geographia Generali lib. I. prop. xvii p. m. 197.

- varunt? Idem quoque apud nos inde colligimus, si ad
 VII validissimum hiemis frigus aër serenus existit quamvis VII
 frigus aërem denset & calor expendat, vt heic occupet
 spatium maius, illic minus, ceu ex aolipylæ vlu patet.
 VIII Qui insimul VIII calor per *Obs. I* principium est, quo illa
 exhalationes *Obs. III* in aërem eyehantur tam præaltum,
 vt sint, qui cum nubibus quod tamen in *Concl. I* Sect. II
 non adeo probamus, ad 8 milliar. extollant, manente in-
 IX terim IX in plaga septentrionali prædicta aëris constitu-
 tione, ceu id ex mercurii in Baroscopio altitudine patet,
 quæ teste *РОНОВЛТО* (a) in Suecia & Dania altior est,
 quam in Gallia, Italia illisque in locis, cum nostris ex
 parte aquatori vicinioribus. Sic etiam valde notabile
 X est, quod X quotiescunque apud nos coruscationes aut
 chasinata, de quibus tamen sermo nobis non est, visa
 sunt, mercurium præaltum & fere semper eundem ha-
 buisse gradum e. g. ad ph. XIII sect. II vbi in Actis
 Erud. indicauimus = $31^{\circ} 2' 25''$ phanom. XXV = $31^{\circ} 6'$,
 conf. §. XXXIII. Qui gradus etiam nuper ad recentissi-
 mum vsque phanom. §. XXXVIII & etiamnum obtinet.
 XI Ignis cœlestis XI luminis aut lucis natura ipsa nostram,
 vt iam supra indicauimus, non vrget operam; sufficit
 esse aliquid vel insuperficie materiae, Globum *Obs. II* cir-
 cumfluentis, harena, inque medio eius existens minutum,
 quod motu excussum, luminis aut ignis specie oculos no-
 stros feriat: non aliter ac mercurius, veluti substantia
 condensata in Barometro ab aëre crassiori liberatus aque,
 vel huic interdum inclusus, in sua caua superficie
 XII motu excussus in descensu fit coruscus. Nec enim
 XII necesse est ad coruscationem, vt in tali instrumento
 aër

(a) In tractatu phys. lib. I p. m. 197.

aër crassior amoueat; fumatur potius tubulus, huicque immittantur guttulæ aëris crassioris de industria, & concutiantur; tunc quodlibet interstitium aëreum in caua sua superficie, imo totus fere canalis adparebit coruscus (a).

§. XLI.

Ex his nunc specialissime, & quidem tertio colligimus, illam præ aliis cœli plagam coruscam fieri oportere, quæ prædictas *Observationes IV. V* admittit; cum vero septentrionalis plaga talis nobis heic locorum vnice sit: nemo non sectionis II resolutionem inde cognoscet, & istam plagam per omne anni tempus posse collustrari concedet. Hinc sidera in hac plaga infra polarem stellam existentia, si vel maxime integrum hemisphærium sudum est, integra ob talem albuginem sæpius non possunt dignosci, micantibus saltem hinc inde stellis. Nec id ideo incongrue quis ad phænomena referet, quæ per *ἐμφάνειν*, vti iris est, halo &c. i.e. per adparentiam fiunt, atque illis opponuntur, quæ per *συσταίνειν* adparent, a veteribus tam variis §. II indicata nominibus. Hæc etiam ferme omnia sub septentrione, præsertim in parte lactei circuli fieri, VOLATERRANVS l. c. ex antiquitate refert, & simul idem dicit, quod nos per integram sectionem I. re ipsa commonstravimus; addit porro: *fiunt & in australi polo, sed ibi citra ulla jubar*, quæ sane verba adprime nostris conueniunt. Et quanquam in eo antiquorum sapere mentem videantur, quasi a via lactea, tanquam a causa, hæc talia sint; tamen id aliunde non est, quam quidem ab eiusmodi albugine, sæpius hic existente, quæ totam regionem olim potuit illustriorem reddere, perinde vti nostrum phænomenon

Concl. III.

Resol. Phæ. XLVII. sqq.

Concl. IV.

Concl. V.

Ph. XXXI. Sect. II.

K itidem

(a) Conf. dissert. nostra de Nœtiluca mercuriali an. c1710ccxvi heic Gieslæ habita. Sect. P. §. VI. p. 14.

itidem *viam lacteam* clariorem ex iisdem causis exhibuisse supra indicauimus (a).

§. XLII.

Concl. VI.

Quæ per *obscuriv* adparent in cælo, multo magis inde derivanda sunt. Non autem singula Sect. II phænomena ob brevitate[m] intuemur; sed tantum illius hoc anno visi §. xxxii circumstantias paulo altius rimari libet, vbi tunc reliquorum solutio per se erit clarissima. Nimirum currentis anni Januarius & Februarius non nisi blandos & februatos dies exhibuit, vbi Globus terraqueus per *Obs. I* a niue & glacie liber, exhalationes per *Obs. II* copiosas in aërem, procul dubio præaltum, evexit; quia vero ob eiusdem caloris nimii impetum humores & exhalationes in vna plaga non potuerunt consistere: mox istæ ad viciniorem plagam siccis aëris condensati *Obs. V* particulis maxime compressam i. e. Borealem recesserunt. Sunt autem tales humores & exhalationes variæ constitutionis per *Obs. III*: hinc mirum non est, si accedente tempore nocturno, recessit calor solaris, & aëris altitudo in plagis æquatori vicinioribus, frigidior, siue quod idem est, aër noster depressior factus: imò, quod præcipuum, ille aër Borealis circum circa compressus antea, cum suis exhalationibus variæ

Resol. Ph. I.
Ph. XXVII.

constitutionis nunc expansus ph. XLIV, per modum circellorum sic per *Obs. IV* coruscans in sua superficie arcus, interdum vnum & perpetuum ph. I, XVII, XXIV, interdum duos ph. XXVI, & tres ph. XXVII, XXXI, XXXII exhibuit. Vnde & stellæ septentrionales minimæ

Concl. VII.

potuerunt per aërem, alibi tam siccum quam serenum, adparere ph. XXX, XXXVII, & quidem in segmento nigro non prius, quam tertius arcus adparuit phæn. xxx. Cum porro exhalationes terrestres

Concl. VIII.

etiam eiusmodi constitutionis *Obs. III* sint, vt *verum ignem* exhibuerint in nonnullorum oculis, in aliorum quasi fumum lucentem *eine dünne helle Wolcke / auf der andern extremité einen dünnen Dampf /* qualem in arcu Perillust. ac Generosiss. L. Baro de

Concl. IX.

LÖWENSTERN observabit; nullum est dubium, quin hæc ipsa ex sulphureis particulis ph. xx & aliis, præterea accensis derivanda sint; imò faces & trabes illas aliaue ignita corpora in Sect. I adducta, inde derivanda esse, quis negat? Tales insuper exhalationes in Boreas ventos

(a) Conf. CARTESIUS in meteorol. lib. c. III, IX. p. m. 227.

ventos, præsertim superiores, excitantur vi Concl. VII Sect. II & XXXIII; quare nemo non inde arcuum istorum *accrescentiam & decrefcentiam* ph. XXIX, XLI istorum *depressiones*, quos itidem Perillustris Liber Baro de LÖWENSTERN præ aliis optime obseruauit ph. XXXVII, itemque *rupturas* ph. II maxime vero huius splendorem & luculam *ex Obs. XI* æstimabit, iterum sane non aliter factam, ac luculam mercurialem videmus, toties coruscantem, quoties motus accedit, qui condescendentem mercurium in instrumento repellit, in cuius dein caua superfie semper coruscatio fit. Quod autem res ita, vt in mercurio, se habere queat, insimul *ex Obs. XII* patet, vna cum illa pariter phænomeni Barometralis resolutione, quæ RAMACINIVM, FRANC. de LANA, MARIOTTE & alios tenuit, qui scilicet fiat, & subito exortis ventis Borealibus mercurius adeo præaltus hæreat? Hi enim venti multas secum particulas crassiores & congelatas quasi ferentes, possunt nihilo minus aërem nostrum, vtut pluuiosum, gravitare & mercurium exaltare. Interea radios illos e septentrione ad verticem nostrum adeo mire pergentes & dimicantes quasi, arcum & segmentum obscurum inquietantes, ex eodem aëre ibidem concluso, deriuamus, qui vi *Obs. VII* sufflatus, non potuit non tales hinc inde lufos stupendos edere ascensu suo & descentu, vt etiam fuerint, qui delapsos globos e nubibus iterum receptos vidisse dixerint §. XVI commonstrante CARTESIO l. c. p. 236 ex cuius etiam metrororum resolutione illa constabat quæ Sect. I. ph. I. II. III. adducta fuerunt, quæ tamen obbreuitatem hic præterimus. Cum insuper eiusmodi exhalationes, præsertim salinæ, nitrosæ & sulphuræ accensæ stridorem, atque sonum edere queant; mirum non est, si talem heic ph. XLIII atque alibi ph. XXIII Concl. III Sect. I. obseruarunt alii.

§. XLIII.

Ex his igitur inuicem collatis, nemo non sibi forte persuadebit coruscationes omnino prædici posse, sicuti nos ipsi tales prædixisse §. XXXVI indicauimus. Præsertim vero si ad nostrum ibidem suatum plures cum tempore instituantur obseruationes, si cum ipsis coruscationibus non quæuis confundantur chasmata, multo minus illa singularia Dei T. O. M. cuncta dirigentis, iræ & gratiæ signa, quale ph. IX Sect. I. & alibi exhibentur. Imo quæque vt HIPPOCRATES olim & HERODOTVS ad varias tempe-

statum & aëris mutationes ac differentias ventorum peculiare, in
Genl. XVII. certis indiuiduis etiam malignos morbos subortos fuisse refert: ita
 tales nostro æuo sagacissimus Hallensium Hippocrates, Cel. HOFF-
 MANNVS ex professo obseruauit & alibi demonstrauit (a). Quod
 reliquum itaque est, omnes & singulos, qui Deum & se ipsos
 amant rogitamus, ne timeant, creaturam, vtut interdum prodigio-
 sam, magis, quam Creatorem, si vel maxime hunc vel in nubibus
 sedentem (b) creatura misera, vel in cruce pendentem exhibuisse
Concl. XIX. dicatur: in cælo enim est, & cuncta gubernat, & non nisi suorum sa-
 lutem, liberationem & aduentum suum meditatur. Nec etiam natu-
 ram veluti, DEI opus, negligant: nostrum enim sub finem differ-
 rationis facimus, quod viri ap. Anglos doctissimi in iudiciis de cau-
 sis natural. pluviæ purpureæ Bruxellensis (c) dicunt: *cum ad omnes
 alias sanguine famosas pluias voluit pertinere PEIRESCIVS,
 fecisse illum, quod potuit, non potuisse, quod voluit.*
 T A N T V M

(a) In egregia dissert. de potentia ventorum in corpus humanum Halle
 Saxonum hab. an. 1710cc.

(b) LYCOSTENES l. c. fol. 642.

(c) Edita hæc sunt Londini 1713civ. in 8vo.

Errata: Pag. 4 lin. 14 & 22 leg. coruscatio. p. 12 l. 31 dedit. p. 20 l. 4 diindi-
 andum. p. 22 l. 9 incolarum. p. 27 l. 24 intuitos. p. 29 l. 24 Parisiaco. p. 31 l. 1
 coruscatio. p. 42 l. 13 globi. p. 37 l. 17 mugitum. p. 38 l. 16 boatus. p. 44 l. 17
 colligere. p. 64 l. 7 Toscana. &c.

VIRO IUVENI
POLITISSIMO, NOBILISSIMO
ET EGREGIE DOCTO,
DOMINO RESPONDENTI
S. P. D.
PRÆSES.

Singulare Dei & natura donum est, præclaro loco & genere nasci, nec id sane minus, doctis educari Parentibus: siquidem doctrina & artes in se nobilitant, imo prorsus suos cultores immortales reddunt. Quare felices omnino Parentes & liberi ipsi censendi sunt, quotiescunque illi hos in vita respiciunt, & hi contra quoties illorum egregia ingenii molimina adspiciunt semper immortalia & ab aliis respici & aestimari percipiunt. Egregium nobis, Carissime WEBERE, exemplum præbes, imo ita præbes, ut nesciam, utrum TIBI, an PARENTI magis, quam quidem toti eruditorum choro gratulari debeam? TIBI quidem gratulor ob Doctissimum & Consultissimum Parentem, Virum cuius laudes & egregia merita non in Germania finibus hærent, sed ipsa maria transeunt. PARENTI gratulor ob Filium laudabili peraque nisu suorum tramites prementem, in quo suas corporis animique vires, tantum non inter labores quam publicos tam priuatos consumtas, reuiuiscere, & adolescere intuetur. Sciunt enim omnes quantum profeceris, Optime WEBERE, ut quasi perinde TIBI sit, argumentum ex quocunque scientiarum genere grauissimum & eligere & scite defendere. Et sic quidem intra breue temporis spatium ex physica sub umbone Experientissimi Doctoris Medici, ex Iurisprudencia uniuersali præst-

presidente Magnifico atque summo Academia nostra iurium
Antistite, & nunc quoque ex Mathesi & Historia TVAS
summo omnium adplausu probasti vires, quid tandem? Ec
cur non optimo huic Musarum Choro gratulari debeam? Imo
debeo, & vnice voueo, velit DEUS T. O. M. Consultissimum
& Excellentissimum Domn. Parentem Collegam, Fautorem
& Amicum honoratissimum vna cum splendidissima Familia
in annos seruare! velit Studiis TVIS benedicere, TEque
magnum bonarum artium atque iurium aliquando antisti-
tem, quem in TE vere auguror, constituere! ita vt in
TE omnes Optimum semper Parentem videant & venerari
debeant: ego quoque & omnes habeamus, in quo tam egregio
bonarum artium assertore semper gaudere queamus! Vale.

Scrib. Giesæ d. xv Octobr.

CIDCCCXXI.

